

NAŠE PLANINE

GLASILO PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE

GODINA II.

1950

BR. 1

Slavo Brezovečki:

Naši zadaci u godini 1950.

Nema sumnje, da je planinarstvo u prošloj godini imalo lijepih uspjeha. U svega 18 planinarskih društava upisano je oko 18.000 članova, dok je od ukupno 42 planinarska objekta, koji su stradali u toku rata, obnovljeno i izgrađeno 16 objekata. Pri tom valja imati na umu, da su gotovo sve naše planinarske organizacije formirane tek prije 18 mjeseci, kada zapravo i počinje organizirana obnova planinarstva u NR Hrvatskoj.

Jedan je od osnovnih zadataka planinarskih organizacija, da se što više omasove, kako bi svi graditelji socijalizma, koji imaju za to veliku potrebu i želju mogli da se bave ovom lijepom, zdravom i korisnom granom fiskulture. Pri tome treba široko obuhvatiti i onaj dio naših trudbenika, kojima je odmor i kretanje na svježem zraku najpotrebnije, a to su radnici u tvornicama, ugljenokopima, rudnicima i ostalim radilištima. Vrlo mali broj radnika i radničke omladine učlanjenih u planinarskim društvima očito nam pokazuje slabost, koju moramo otkloniti.

Zato je nužno, da odmah pristupimo formiranju planinarskih društava i planinarskih grupa u svim radnim kolektivima, gdje žive i rade naši radnici i radnička omladina. Tu treba pružiti punu pomoć u suradnji sa sindikalnim organizacijama na terenu.

Jednaku pažnju ćemo posvetiti našem selu, seoskim radnim zadrugama i ostalim poljoprivrednim ustanovama. Kod rada sa srednjoškolskom omladinom i pionirskim podmlatkom pomoći će planinarskim društvima organizacije Narodne omladine i Pionirske organizacije zajedno sa rukovodstvima škola i nastavnim kadrovima.

U većim i jačim planinarskim centrima treba izbjeći stvaranje prevelikih društava, sa kojima se ne bi moglo pravilno rukovoditi (na pr. Planinarsko društvo Zagreb sa 12.800 članova). Tu treba formirati više manjih društava, koja će laganije i bolje moći voditi brigu o odgoju, potrebama, aktivnosti i kvaliteti svojih članova. Ra-

zumljivo je, da će rad svih takvih društava koordinirati jedinstveno gradsko planinarsko rukovodstvo.

Uzdizanje stručnih kadrova nije do sada potpuno zadovoljilo, jer se nije radilo dovoljno planski. Zato će sva društva i samostalne grupe nastojati da si na vrijeme osiguraju školovanje srednje kvalitetnog neophodno potrebnog stručnog kadra putem saveznih planinarskih škola i tečajeva ili putem seminara i kraćih tečajeva u društvima, koje će sami pripremiti uz pomoć saveznih instruktora. Razvoju i radu osposobljenih kadrova treba posvetiti veću brigu nego što je to bilo do sada. Školovati treba takve kadrove, koji će nakon osposobljenja najaktivnije učestvovati oko izgradnje novih kadrova.

Vrhunskoj grani planinarstva t. j. alpinizmu posvetiti će se u ovoj godini mnogo veća briga. Obzirom na mali broj dobrih alpinista u našoj Republici, nužno je da se već u početku godine oforme alpinistički odsjeci u svim mjestima, gdje za to postoje uslovi. U tim odsjecima će se okupljati pripremni kadar alpinista, koji će biti stručno rukovođen od najbližeg alpinističkog odsjeka i primati pomoć također od komisije za alpinizam kod Planinarskog saveza Hrvatske. Alpinističke tečajeve polaziti će pripravnici alpinističkih odsjeka, odnosno pojedinci koji su pokazali naročite sposobnosti u planinarskoj školi Planinarskog saveza Hrvatske. Posebno valja poštiti budnost u pravcu pravilnog socijalističkog odgajanja vrhunskih alpinističkih kadrova, te ih pripremati za teške uspone u inozemstvu, gdje će steći daljnja iskustva.

Kao u svakoj grani fiskulture, tako i kod alpinizma postoji mogućnost najšire izgradnje kadrova u svim mjestima, koja su u blizini planina prikladnih za vježbu. Pohod na udaljene planine, a posebno alpinistički pohod, podignut će vrijednost savladanih teškoća i biti tim zanimljiviji i poučniji.

U svrhu snažnijeg razvoja planinarstva pristupiti će se još zamašnjim radovima oko izgradnje planinarskih i skijaških skloništa, kuća i većih izletničkih objekata. Zato je prvi zadatak nekih naših društava, da dovrše postojeće objekte u gradnji, a ostala društva da pristupe obnovi oštećenih, odnosno izgradnji novih planinarskih objekata.

Sve radne akcije naših planinarskih društava treba da se zasnivaju na dobrovoljnoj bazi. U tu svrhu formirat će se dobrovoljne radne brigade kojima će punu pomoć pružati Narodni front, sindikati i ostale masovne organizacije, te organi narodne vlasti. Osnovna sredstva za izgradnju objekata društva će koristiti iz svih mogućih lokalnih izvora i osloniti se na vlastite snage i snalažljivost. Vrlo

dobre primjere dala su mnoga naša društva iz pokrajine u prošloj godini, te su uspjela savladati i najveće teškoće u tome pravcu, a stečena iskustva koristiti će mlađim društvima tokom ove godine.

Borbu za uspješno izvršenje ovih zadataka izvojevati ćemo ako pravilno sprovedemo socijalističko takmičenje između svih planinarskih organizacija i ako ovo takmičenje shvatimo kao doprinos planinara potpunom izvršenju Petogodišnjeg plana i pobjedi socijalizma u našoj zemlji. Na taj ćemo način najbolje odgovoriti svim neprijateljima naše socijalističke domovine.

V. Redenšek:

*Koja nam korist od istraživanja špilja ili pećina**

(Povodom osnivanja Speleološke sekcije P. D. Z-a)

Mi se rado divimo prirodnim ljepotama koje susrećemo i gledamo na površini zemlje, dok mnogi ni ne sanja da isto takve prirodne ljepote krije i podzemlje, a naročito podzemlje našega krša. Samo njih više poznaju ljudi od nauke i oni amateri, koji ih istražuju iz čiste ljubavi prema prirodi ili zbog razonode. Taj krš je sav šupljikav, tako da su ga usporedili spužvom, i u tim šupljinama kriju se naše mnogobrojne špilje, pune raznih ukrasa od siga što su se stvarale vjekovima i koji nas podsjećaju na najfantastičnije forme arhitektonike svih stilova, te jezerâ bistre i kristalne vode u bazenima ili kamenicama. Pored toga u špiljama leži još mnogo toga sakriveno ispod nanosa zemlje ili kamenja. Špilje naime nisu bile prazne u davnini, kao što to nisu ni danas, ali danas ne stanuje u njima ni medvjed, ni hijena, već mnogo niže i neopasne životinje — insekti.

Od najstarijeg doba nastavao je čovjek špilje zajedno sa svojim domaćim životinjama, pa mu je špilja bila i jedinim stanom u predpovjesno ili kameno i brončano doba. Kasnije su špilje služile čovjeku kao zaklonište, zbjeglište ili kao obrambeno mjesto. Pored

* Riječ špilja je tudica, a dolazi od grčke riječi *spilás* (stijena, hridina) ili *spélaion* (pećina — lat. *speaëum*), dok hrvatski jezik ne poznaje riječi, koje bi počinjale sa šp, te bi trebalo pisati spilja. Međutim riječ špilja se toliko udomila kod nas, da je rabimo i u književnom jeziku. Ispravni naziv špilje imala bi biti riječ pećina. Tek tu postoji nepravilnost, jer svaka pećina nije uvijek špilja, pošto može označivati greben ili stijenu.

čovjeka živjele su u špiljama i životinje, od kojih su već i neke izumrle, dok neke od njih žive još i danas u njima.

Špilje su najstarija skrovišta ljudskoga roda, pa kako je čovjek živio i umirao u njima, ostavio je u njima, pored svojih kostiju, tragove svoje kulture i način života onog doba sa ostacima svog oružja, oruđa, pa čak i ostatke hrane, dok je stepen svoje kulture zabilježio u risarijama po špiljskim stijenama. Kostí domaćih i drugih životinja odaju nam, koje su to bile životinje i kada su živjele. Dakle sve to valja pronaći i iznijeti na danje svijetlo.

Pri istraživanju špilja podijelit će si posao zemljopisac, prirodoslovac i povjesnik. Arheologija ima mnogo zajedničkoga sa prirodnim naukama, naročito sa geologijom, jer svojim jednakim istraživačkim metodama prodire u dubinu Zemlje i iznosi iz nje predmete svojih istraživanja. Geolozi nam otkrivaju građu i razvoj Zemlje, a arheolozi, odnosno prehistorici, slijede tragove čovjeka, kako bi upoznali njegov život i djelovanje. Po nađenim artefaktima (tvorevinama) može se ustanoviti razvoj čovjeka od najprimitivnijeg stanja pa do visoke kulture. Dakle prehistorici istražuju naše predpovijesno doba prema nalazima kostiju predhistorijskog čovjeka i ostacima od kamena, drva, bronce i drugih kovina, te ostacima životinjskih kostiju. Paleontolozi i paleobiolozi istražuju petrefakte (okamine) i najposlije antropolozi istražuju nalaze ljudskih ostataka i grobova (kako je to bilo kod nalaza našeg Krapinskog čovjeka). Dakle pri istraživanju špilja zaposleni su razni stručnjaci.

U mnogim našim špiljama nađeno je mnoštvo ljudskih i životinjskih kostiju, oruđa, oružja, nakita pa i novaca i t. d. Istražujući ostatke može se ustanoviti kada je živio taj čovjek, kad se dogodila njegova katastrofa, dobivamo uvida u običaje i navike vlasnika špilja i tako možda unijeti više svijetla u povijest borbi koje su postojale u ono doba. Ovakvi su ostaci zapravo dio povijesti dotičnoga kraja i naroda.

Nadalje su u našim špiljama nađene i kosti izumrlih životinja, a i takvih koje danas više ne žive u Evropi već u toploj Africi. Osim toga danas žive u našim špiljama neki rodovi insekata, koje nalazimo još samo, na pr. u Španiji. Sve to dokazuje, da je nekoć Afrika bila u kopnenoj vezi sa Evropom ili da je između Pirenejskog poluotoka i Dalmacije postojala tijesnija veza.

Naš krš vrlo je siromašan pitkom vodom, jer sva meteorna voda propada okomito u škrape i tek se u većim dubinama ustavlja i otiče vodoravnim vodotocima. Ali naše špilje i podzemni hodnici, koji se protežu često na kilometre daleko u nutrinu zemlje, pravi su rezervoari našeg prirodnog navodnjavanja. Kad bi se pri istraživanju

špilja upotrebila tehnika melioracije, t. j. poboljšanje tla odvodnjavanjem i navodnjavanjem, uvelike bi se pomoglo narodu koji živi na kršu.

Dakle speleologija ili špiljarstvo nije nikakav sport kod kojeg se samo posjećuju špilje (a možda i lome špiljski ukrasi), već je to ozbiljan, a i tegoban rad.

Istraživanjem špilja bavili su se kod nas rijetki ljudi, većinom ljubitelji prirode, koji su opisivali špilje sa stanovišta prirodnih ljepota. Naše špilje opisivao je karlovački učitelj Frass (1850. g.), Ivan Devčić, učitelj u Gospiću, a naročito brojne opise dao nam je učitelj Dragutin Hirc (1921.) i t. d. U Splitu je osnovao pok. profesor Girometta među srednoškolcima g. 1913. »Srednoškolsko špiljarsko odjeljenje«, te su svoje radove štampali u školskom izvještaju. U Trebinju je osnovao učitelj trgovačke škole Lucijan Matulić (1912.—1914.) »Mjesno društvo za istraživanje pećina«. Ali sistematskim istraživanjem započelo se 1910., kada je naredbom tadašnje kr. hrv.-slav.-dalm. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu od 31. VIII. 1910. uređeno ustrojstvo »Geografske sekcije i odbora za istraživanje špilja u geologijskom povjerenstvu za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju«. Taj odbor bio je priključen montano-geologijskoj sekciji. Ali nažalost radio je u svemu 4 godine, t. j. do prvog Svjetskog rata, a da se nije nikada obnovio. U tom vremenu najviše špilja stručno je obradio naš uvaženi prof. Dr. Josip Poljak. U Sloveniji je također radio takav odbor od 1910.—1914. s razlikom, da je kasnije ponovno obnovljen kao »Družba za raziskavanje jam« u Ljubljani, koji djeluje još i danas. U Srbiji je osnovana »Speleološka sekcija geografskog društva« god. 1924., a uglavnom pećine Srbije istraživao je i opisao pok. prof. Jovan Cvijić.

Interesantno je, da je među istraživačima špilja bilo najmanje ljudi od struke (geologa, paleontologa i t. d.), već su to bili ponajviše amateri: oficiri, željeznički, poštanski i drugi činovnici, liječnici, inženjeri, šumari, učitelji, trgovci pa i svećenici.

Mnogi ljudi imaju još vrlo nejasne pojmove o špiljama. Nerijetko su me pitali — i naobraženiji ljudi, ne bojim li se ulaziti u špilje, pa još k tome i sam. Ne bojim li se zvjeradi, zmija i sl.? Ne, toga se ne treba bojati, jer u špiljama ne prebiva ni zvjerad ni zmija. Tko i malo poznaje zoologiju, znade, da zmije vole topla, prisojna i suha mjesta (osim zmija vodarica), a toga nema u špiljama, poglavito nema unutra za njih hrane. Oprezan valja biti tek u onakvim jamama ili ponorima iz kojih raste ili strši kakvo drvo, jer po takvom drvu ili granju znade zmija silaziti na dno po svoju omiljelu hranu — žabe.

Drugi su me znali upitati nema li u špiljama otrovnih plinova ili zagušljivog uzduha. Međutim uzduh u špiljama jednak je vanjskome, ukoliko je s njime u neposrednoj vezi kroz špiljske otvore ili ulaze. Osim toga uzduh dolazi u špilje i kroz brojne pukotine te se polagano izmjenjuje. Najbolji dokaz zračenja, i to polaganoga, jest samo ishlapljivanje vode. Danas je poznata samo jedna špilja sa otrovnim plinom, a to je Pasja špilja (Grotta del Cane) na kraterskom jezeru kod Napulja. U toj špilji izvire iz zemlje ugljična kiselina, ali budući da je taj plin teži od uzduha, leži na dnu. Ljudi koji se žele riješiti, na pr. psa, povedu ga u špilju, gdje ućine, dok čovjeku ne škodi ako stoji ili ako polagano hoda.

Istražujući podzemlje traži se od svakoga izvjestan napor i otpornost, a naročito kod ispitivanja jama i ponornica. Ali sve se to svladava sa ustrajnom i uzajamnom suradnjom, jer sve lijepe osebine planinarskog drugarstva pod zemljom se udvostručuju.

Ante Grimani:

Vranjača i Biševo — biseri prirodnih ljepota

Među prirodnim ljepotama bliže splitske okolice naročita mjesta zauzimaju dvije krasne špilje, koje se mogu takmičiti sa najljepšim istovrsnim špiljama, izazivajući uvijek ponovno udivljenje domaćih i stranih posjetilaca.

Jedna je špilja Vranjača koja se nalazi par desetaka kilometara od Splita u pravcu Sinja, a druga, Modra špilja, na otoku Biševu, udaljena nekoliko milja od Visa. Obje zaslužuju da ih u ljetnoj sezoni izletnici posjete sa isto toliko pažnje, kao i ruševine Salona, Dioklecijanove palače, Trogira i ostalih znamenitosti.

V r a n j a č a

Špilja Vranjača nalazi se uz selo Kotlenice par stotina metara od glavne ceste. Do Kotlenica vodi ravni put (6 km) od željezničke stanice Dugopolje na pruzi Split—Sinj. Ljetni vozni red omogućuje da se istog dana može poći i vratiti u Split. Špilju je bivše hrvatsko planinarsko društvo »Mosor«, uz doprinos sela Kotlenice, uredilo i držalo u zakupu. Prije pregleda treba se javiti čuvaru špilje, a hranu ponijeti sa sobom.

Okolica Vranjače je kao neko krševito uzburkano, zaleđeno more na podnožju srednjeg Mosora. Geološki oblik kaže, da je vje-

rojatno tu nekada tekla rijeka sa svojim pritocima koja je ponirala u današnju špilju Vranjaču, pa je prema tome ona davno napušteni ponor. Prema obilju okapina koje špilju rese, zaključuje se da su postojale veze i sa drugim dijelovima špilje, jer čitavi pećinski ro-vovi za sada su zatrpani i još neistraženi. Vranjača je imala bez sumnje direktnu vezu sa rijekom Jadro, tom žilom kucavicom Splita. Gigantski stupovi i blokovi na prelomnoj liniji Trilj—Sinj srušili su se uslijed potresa i zatrпали prolaze. Otrpavanjem došlo bi se do

Vranjača

podzemnih voda kojima bi se oživio ovaj bezvodni kraj. Veliki nanos kojim je pokrit donji dio jame skriva bez sumnje predhistorijske ostatke životinja i ljudi, jer je špilja pružala sve one udobnosti za kojima je ondašnji čovjek težio.

Vranjača je zanimljiva i zbog toga što su se u njoj našle razne upravo čudne životinje blijedog tijela, uz djelomični i potpuni gubitak vidnih organa, sa napadno velikim nogama i ticalom, a savršenim razvojem mirisnih organa.

Općenito rečeno, špilja Vranjača je još potpuno neistražena od četrdeset »jama« i »bezdanka« našega Mosora.

Današnji izgled Vranjače i ulaza u nju prilično je pust. Prije rata marljive ruke splitskih planinara bile su pošumile ulaz i okolicu, a špilja je bila električno rasvijetljena. Rat i okupator su posjekli šumu, a mnoge dijelove motora i električnih uređaja uništili,

tako da je posjet danas moguć samo sa jakim lampama. Dalekovodom kroz selo Kotlenice, bit će špilja nanovo rasvijetljena iako »petromaksi«, »karbituše« ili baklje ne umanjuju njezine ljepote i privlačnosti, štaviše daju joj poseban čar i mistiku. Od ulaza vode kroz špilju stepenice i putevi, tako da je teško zalutati. Cjelokupni unutarnji dio špilje dug je oko stotinu metara, a širok oko šezdeset.

Našli smo se pred ulazom poslije nekoliko godina. Ona nam je poznata, ali je ipak uvijek nova i sve draža. Sam ulaz joj je kao neki napeti luk (a), koji se sužava u jedan kanal i strmo spušta po betonskim stepenicama u veliku šupljinu oblika kupole katedrale (b) sa skoro okruglom bazom punom urušenog kamenja. To je atrium špilje. Silaz je hladan i jeziv, a pogotovo kad se zakrene i izgubi danje svijetlo.

Dolazimo do malog neuglednog prolaza današnjih željeznih vrata (c), koja nas dijele od njezinih krasota. To je onaj prolaz kuda se, prema pričanju, zavuklo pastiru njegovo janješće i ono je bilo otkrivač ove lijepe špilje, koja do tada nije bila poznata (1903.). Kratkim hodnikom, koji svojim ukrasima već najavljuje veličanstvenost špilje, dolazimo do njegovog završetka (d), gdje se diže grupa stalagmita debelih i do 1 m. Na lijevo ostaje mala krasna prostorija u obliku trokuta (e), iskićena sigama i sigastim zastorima na tri sloja sa dva krasno modelirana stupa i jednim samcem. Kroz daljnji mali otvor stupamo sagnuti u unutarnje velike prostorije špilje.

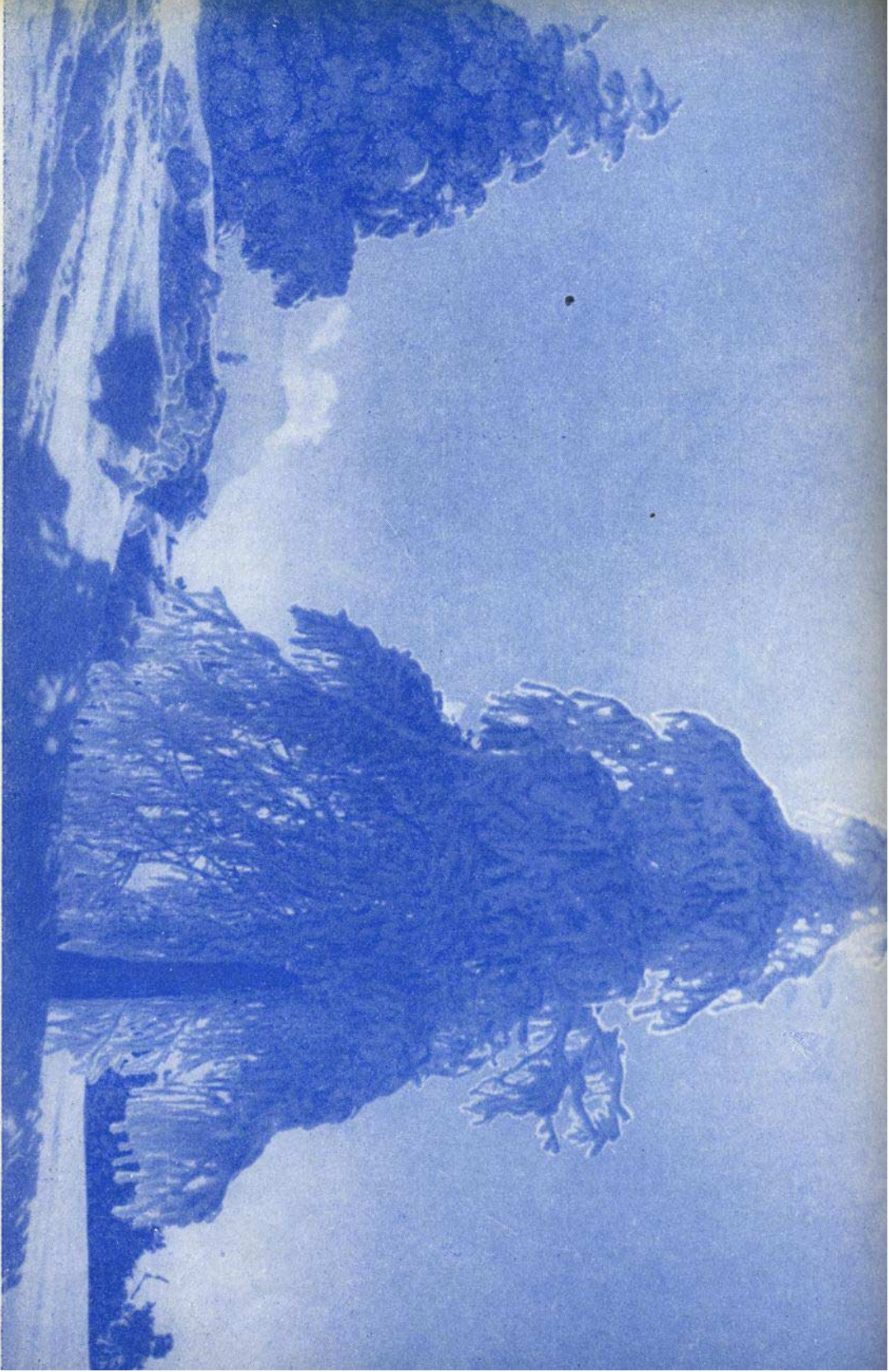
Ogromna dvorana razdijeljena stupovima na više manjih dvorana i soba, sa donjim i gornjim katom, glavna je atrakcija ove lijepe špilje. Golemi stup imponira svojom arhitekturom, a uz njega se slikovito stisnula grupa stalagmita i manjih bogato iskićenih stupova. Sa svoda vise malobrojni mosuri-sige. Iz ove veličanstvene dvorane (f) vodi široki hodnik (g) u veliku dvoranu (h) sa zidovima koji izgledaju kao okamenjeni blistavi vodopad sa prelijevima. Produžujemo prema šumi stupova i spuštamo se sve dublje u jamu (i) između zida i reda stupova, iz kojih izbijaju novi stalagmiti. To je najdublji dio špilje. U zidu je mala niša, prekrivena lijepim pokrovom okapnine (k), a nasuprot nje druga (l) kao neki barokni oltar pretrpan brazdama i grbama.

Sad počinje nanovo uspon kroz tjesnac (m) i pećinsku masu, u najdulji ugao špilje, odakle se pruža nezaboravni pogled na tu šumu stupova i tvorevina. Odavle dolazimo u drugu pobočnu sobu (n), punu novih raskoši, zidova i stupova, najbogatije skulpture. Kroz tjesnac (o) dolazimo u završnu dvoranu (p), možda najbogatiju po krasotama, dar majke prirode na rastanku sa špiljom.

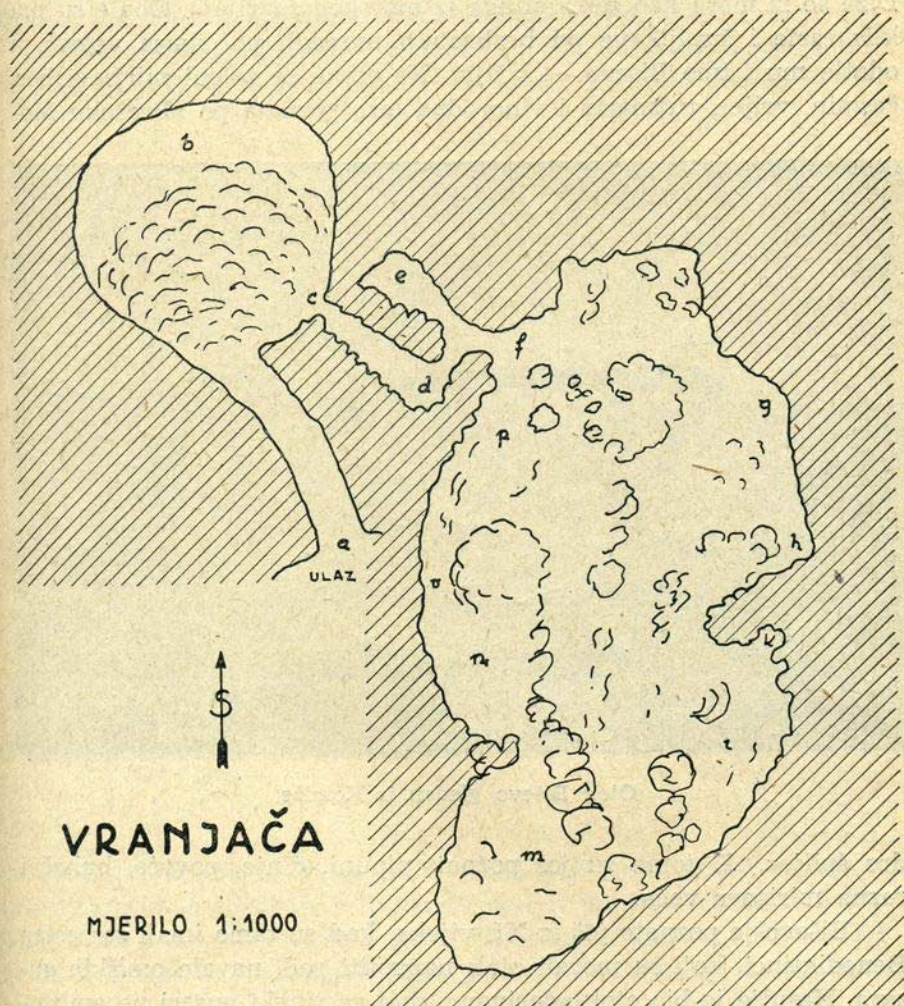
U Velikoj Paklenici

Foto: E. Raković

Zimski dan na gorskom sedlu

Iako smo već puni krasnih utisaka, ne možemo otkinuti pogleda od krasnih zastora, kaskada, siga, žrtvenika, orgulja i mističnih figura iz carstva bajki, od čega nam se je teško odijeliti. Nekoji ne mogu da odole, a da ne naprave još jedan krug po velikoj dvorani.

Punimo čaturice vodom i opraštamo se od špilje. Kroz uzane hodnike vraćamo se natrag na danje svijetlo iz podzemnog carstva bajki i divnih hramova. Vraćamo se na zaleđeno kameno more, po kojemu se i ne naslućuje kakva čudesa počivaju sakrivena u njegovoj nutrini.

Ponosni otok Vis čuva niz zanimljivih i krasnih otočića i grebena, među kojima je i Biševo. Otok Biševo udaljen je od mjesta Komiže na Visu oko 8 km; dug je oko 4 km, a visok do 250 m. Diže se iz mora kao neka sfinga iz morskog zagrljaja. Obale su mu klisuraste i šupljikave od bezbrojnih morskih poljubaca valova, a odatle mu i ime Biševo — bišljiv. Na otoku se zeleni mirisavi bor, česmin, vrijes, ružmarin i vinorodna loza poznata po »Prošeku Mo-

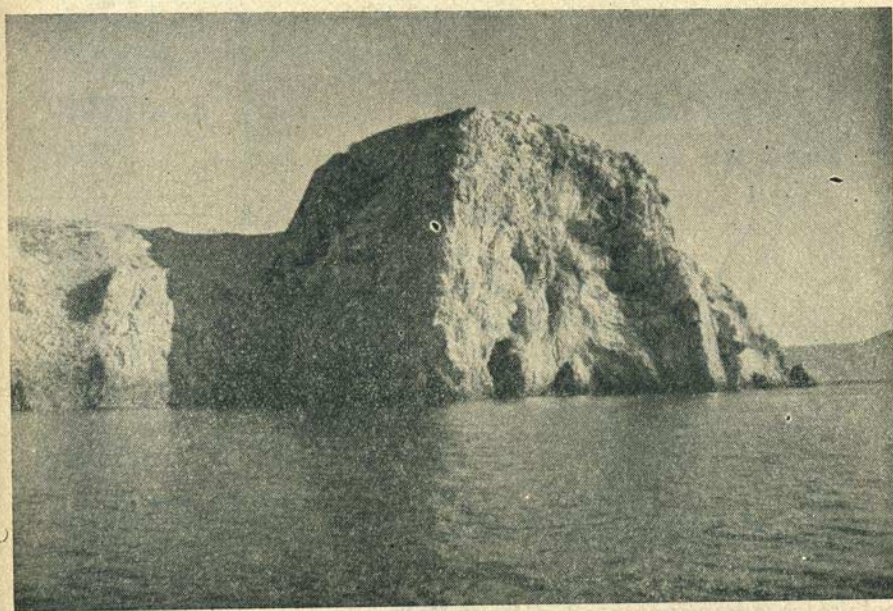
Otok Biševo gledan iz Komiže

dre špilje«. K tome su još poznati pipuni, dinje, povrće, buhač i razna mirisava voća.

Biševo je poznato još iz XI. vijeka, kad su tamo imali samostan Benediktinci, koji su morali otok napustiti radi navale omiških gusara. Kasnije je bio otok »darivan«, dok ga turski gusari ne opustoše a 1890. g. otkupiše zemljište marljivi težaci. Danas ima na Biševu oko 300 stanovnika, a otok služi komiškim ribarima za ljetni ribolov »pod svičaricom« i sklonište za nevremena. Na otoku ima desetak manjih morskih špilja, koje su ribarima već davno poznate, a najljepša je Modra špilja, u koju se može ući samo lađicom. Narod je tu krasotu spojio s bajkom o morskim djevicama, koje su prognane na mjesec.

Godine 1884. bečki slikar Ransonnet putujući uz dalmatinsku obalu, da se divi njezinim ljepotama, dočuo je za otok Biševo i otkrio onda još morskim grebenim »svodom« zatvoreni ulaz u špilju. Od onda pa do danas mnogobrojni strani gosti, posjetioци svjetskih ljepota, izjavljuju da je biševska špilja nešto manja, ali mnogo ljepša nego li ona čuvena špilja na otoku Capri kod Napulja.

Polazna točka za Biševo je Komiža. Vrijeme posjeta mora biti od 9 do 11 prije podne, kada sunčane zrake povoljno padaju. Zimi,

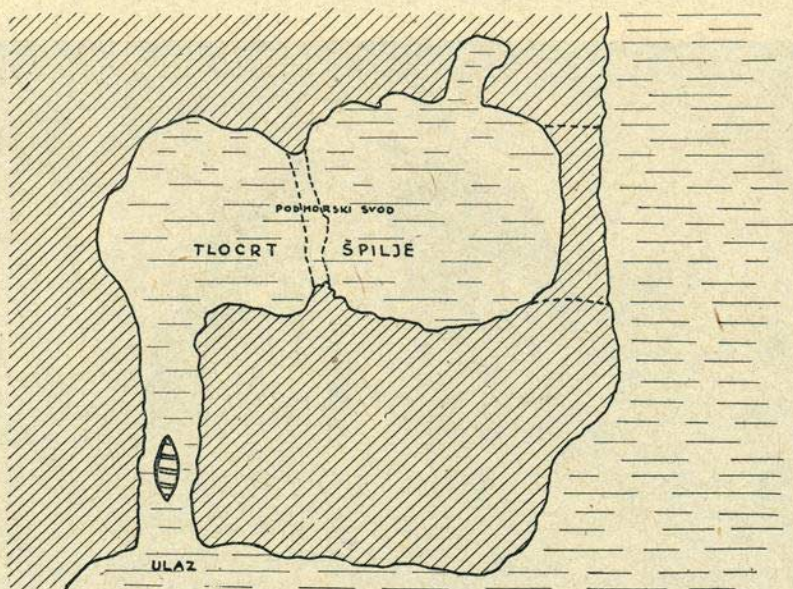
Biševska špilja izvana

pak, kažu ribari da je špilja još i ljepša, jer zrake sunčane padaju koso i dublje se odrazuju u pozadini špilje. Sunčane zrake se lome ispod mora kao kroz golemu prizmu. Cjelokupna duljina špilje iznosi 24 m, a širina 12 m. Ulaz je uski tamni hodnik, dug 12 m. Podvodni otvor je okrenut k jugoistoku. Dubina joj je na ulazu 5 m, a u sredini 15 m. Ulaz je jedva tolik da može ući lađica, a da se pri tome posjetioци moraju sagnuti. Za nemirna mora ulaz ili izlaz je nemoguć. Izletničkim parobrodima dolazi se direktno pred ulaz, gdje organizirane ribarske lađice čekaju posjetioce.

Luksuzni parobrod bacio je sidro pred špiljom u uvali Balun (val — valun). Zavidimo onome sidru, koje je stiglo do dna ove krasne morske vode, zavidimo mu toliko, da i mi skačemo, jer ne

možemo izdržati i dočekati red na ladice. Pune se ladice posjetiocima, a more vrvi od crnih tjelesa plivača i plivačica.

Pred ulazom hvata nas zebnja. Veliki kameni blok kao da će te zgnječiti, a dubina mora progutati. Kuda to ulazmo? Da li zbilja u špilju ili Danteov pakao ili ždrijelo neke nemani? Čuvar skida čelični lanac, koji sa štropotom bučne u vodu. Špilja je dovoljno zatvorena jednim lancem dok ključeve drži Odbor u Komiži. Vesla na ladici se priklapaju i uvlače, ljudi se sagibaju i tako kroz taj tunel

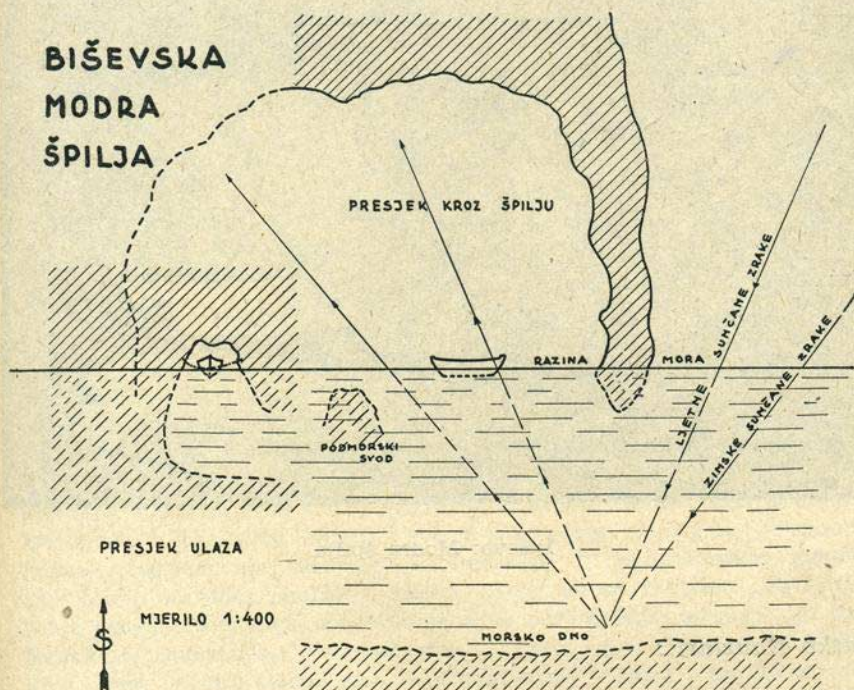

polako se odguravamo od stijene. Vidimo sve manji otvor, kroz koji smo ušli, dok pomalo iz mraka ne sine svijetlo, sve jače i jače i mi smo u prvom dijelu špilje.

Sve naše bojazni iščežoše. Ostajemo nijemi, očarani, a onda se čuju uskllici: krasno... divno... veličanstveno... Takvih divota naše oči ne vidješe prije. Nalazimo se u zatvorenoj kupoli. Zrak je zasićen nekom opalnom modrom maglom, kao nekim srebrenastim dimom. Morsko biserje, svi koralji, sve šare morskih alga, sve moguće vrsti boja, takvo bogatstvo šara, gore, dolje i sa svih strana. Sve to treperi, miče se, živo je. Po zidovima miču se mitološka bića, mašu ti, zovu te. Ma šta je ovo? Svodovi su sagrađeni u nekom nepoznatom stilu, stilu majke Prirode, arhitektonski nedokučivi, stil koji dušu napunja i širi.

A more? Na početku ljubičasto, posuto biserjem i dragim kamenjem, postepeno prema onom svodu pretvara se u rastopljeno srebro,

koje je čas kao mlijeko, čas kao srebro, čas kao modri kristali. Lađica stvara valove, koji se prelivaju, sa vesla padaju kapljice, suze, iskre, dragulji. Ne može se izdržati. Skačemo u vodu. Milijarde boja i kapljica prskaju u zrak i padaju natrag kao srebrna kiša. Plivači su sad srebrnasti, sad zlatni, sad plavi. Sve se to odrazuje po zidovima špilje, po kamenju, po zraku. Ribe prolijeću kao zlatni trakovi, rakovi se pomaljaju, leluja se morska trava divnih boja.

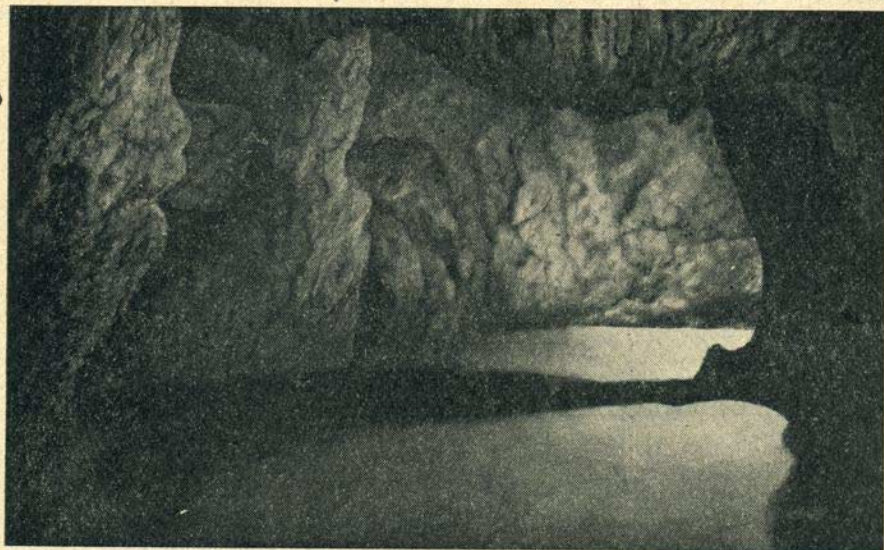

Gledamo se! Svi smo kao kipovi od sadre u nekom dimu kao one modre bengalske vatre. Naš vozač, ribar, stari morski vuk, slični na Harona, koji prevozi duše preko Stiksa. Pa nije čudo da su u ovakvim hramovima Grci stvarali Nereide, Poseidone i druga bića. Kad ovo vidiš, moraš u to i da vjeruješ.

A tek kako izgleda u ovoj špilji, kada za vedrog dana a olujnog mora sve buči kao u paklu, tada zbilja sa zebnjom čekaš, da siđu sve te prilike sa zidova koje toliko huče i buče kao nemani i povedu te u njihovo carstvo.

Ovo sve treba da se vidi, jer to pero ne može da opiše. Tu su sve boje i svi refleksi našeg Jadrana, tu je onaj naš pravi »sto koluri«.

Teška srca izlazimo na danje svijetlo i opraštamo se od špilje. Na povratku zanimljivo je vidjeti kada luksuzni parobrod na dugom konopu vuče desetak lađica prema Komiži, gdje je obično ručak spremljen od naših ribara, uz dobru višku kapljicu. Ostavljamo ju-nački Vis i režemo valove u pravcu Splita, a crvena sunčana kugla polako tone u daleki horizont.

Biševo: Modra špilja

Zlatko Kauzlarić:

Planinarski tečaj sveučilištaraca na Durmitoru

U drugoj polovici mjeseca kolovoza održan je na Durmitoru planinarski tečaj, što ga je organizirala Planinarska družina Sveučilišta u Zagrebu. Na tečaju je sudjelovalo oko trideset studenata-planinara sa različitih fakulteta zagrebačkog Sveučilišta. Svrha je tečaja bila da se drugovima koji su postigli izvjesne uspjehe na tom području, pruži osnovno znanje o alpinizmu, da ih se upozna sa životom u planinarskom logoru, kretanjem i orijentacijom u planinama i šumama, pri čemu bi tjelesno ojačali, postali otporniji i povećali općenito svoju planinarsku vještinu. Tečaj je ujedno trebao osposobiti polaznike i u organizacionom pogledu, jer je predviđeno da u ovoj školskoj godini tečajci postanu referenti planinarstva na svojim fakultetima.

Zamisao rukovodstva Planinarske družine Sveučilišta o tečaju mogla se ostvariti, jer je rukovodstvu pružio pomoć Sveučilišni komitet Narodne omladine, Komitet za naučne ustanove i visoke škole i Planinarski savez

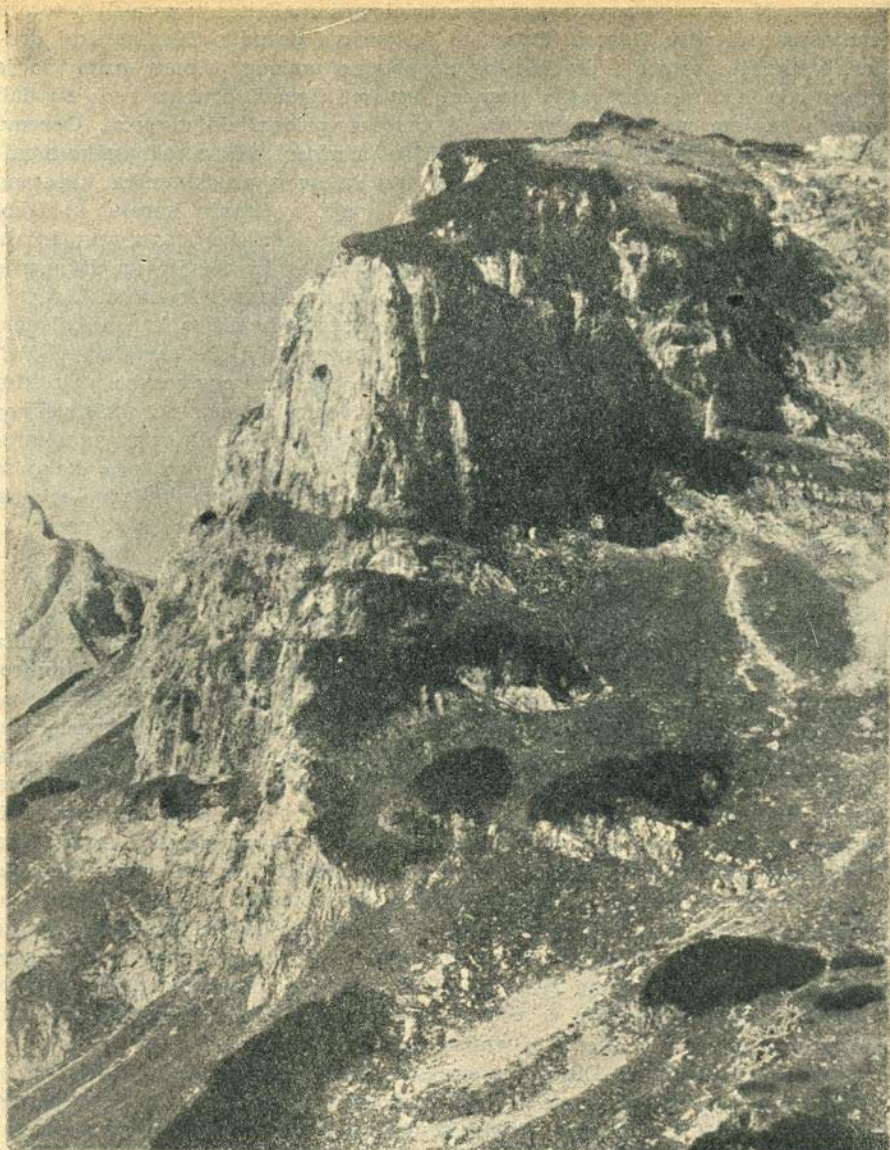
Hrvatske. Naročito je značajan doprinos dalo pri realiziranju zamisli o tečaju Planinarsko društvo Zagreb. Osim što je društvo posudilo Planinarskoj družini Sveučilišta šatore i dio ostalog neophodno nužnog pribora, osim što je pripomoglo kod snabdijevanja hranom, iskusni članovi društva rado su dali upute i savjete upravi tečaja, što je također pridonijelo uspjehu. Oprema tečajaca upotpunjena je predmetima koji su primljeni od Jugoslavenske armije. Jugoslavenska armija je na tečaj uputila svog predstavnika kapetana Gutića, koji je imao zadatak, da tečajce pouči u čitanju karata, upotrebi kompasa, da ih nauči orijentiranju na terenu i da koristi upravi tečaja svojim savjetima kod stvaranja plana rada, kako bi tečajci stekli znanje koje će im biti potrebno za vršenje službe u planinskim jedinicama J. A.

Na čelu uprave tečaja bio je drug Bogomir Mihelčić, a kao alpinistički instruktori vršili su dužnosti drugovi Josip Komen-Bebi, Belizar Bahorić-Beli i Dušan Krotin. U drugom dijelu tečaja preuzeo je rukovodstvo kao instruktork drug Slavo Brezovečki, koji je prenio na tečajce mnogo od svog velikog iskustva i vještine. Instruktori su tečajcima zorno pokazali kako se upotrebljavaju alpinistički rekviziti, u čemu se sastoji tehnika penjanja, kako se vrši osiguravanje i sve ostalo što je potrebno za savladavanje jedne stijene. Tečajci su i sami uz vodstvo instruktora izvršili lakše uspone na stijene.

*

Na Durmitor smo putovali preko Splita, Dubrovnika i Nikšića. U Splitu smo pažljivo pregledali Dioklecijanovu palaču. Upoznali smo zatim i dubrovačke povijesno-umjetničke spomenike, te ostale ljepote i znamenitosti ovog jedinstvenog grada. U Dubrovniku smo proveli tri dana; razgledali smo njegove moderne dijelove i pokušali se, pod dojmom umjetničkih spomenika, uživjeti u historiju ovog starog grada. Promatranje česme Anofrija dela Cava, Martinova i Bogojevića, Kneževa dvora s njegovim trijemom i divnim kapi telima, pregledavanje klaustara franjevačkog i dominikanskog samostana, unutrašnjih prostora različitih crkava sa vrijednim slikama, kao i upoznavanje drugih spomenika obogatilo je opće obrazovanje tečajaca. Za vrijeme boravka u Dubrovniku stanovali smo u prvom spratu Milićevićeve Divone. Kroz njene prozore gledali smo na trg pred sv. Vlahom i kneževim dvorom, a u drugom smjeru prema vratima od Pila. Stilska mješavina gotike i renesanse na Divoni djelovala je osobito instruktivno na promatrače, a svojim jedinstvom pružala je ujedno i snažan estetski doživljaj.

Kad smo stigli na Durmitor, smjestili smo logor nedaleko Zabljaka, na jednoj šumskoj čistini pored Mlinskog potoka, koji utječe u Crno jezero, na visini od 1500 m otprilike. Uz debla visokih jela bilo je postavljeno desetak šatora. Svi su bili opkopani jarcima za odvođenje vode, koja bi se inače poslije kiše razlila u unutrašnjost šatora. Usred logora bile su vezane ovce, dragocjen prinos našoj ishrani. Nešto u desno, u neposrednoj blizini šatora, izgradili smo peć, iz koje se dimilo od ranog jutra do kasno u noć. Kad bi se skupine vratile sa zadatka, drugovi bi se brzo okupljali oko kuhinje sa posudama za jelo. Posjedali bi po travi ili na panjeve, pričali o zapažanjima i doživljajima na posljednjem izletu. Razgovori su bili raznovrsni i zanimljivi. Šumari su pričali o drveću, o kvaliteti šuma, procjenjivali su visinu pojedinih primjeraka, njihovu debljinu i korisnu građu, koju bi se iz njih moglo dobiti; agronome je zanimalo uređenje ovčarskih farma; oni su tumačili kako

Meded

se vrši umjetna oplodnja kod ovaca i koje su koristi od tog postupka, govorili su o oplemenjivanju vrsta, o kvaliteti trave na pojedinim predjelima. Neki su sakupljali rijetke primjerke alpske flore, pregledavali ih, opisivali, neobično veseli kad bi pronašli neku biljku ili mahovinu, koju još drugi nitko nije našao. Raspravljalo se ovako uvečer, sjedeći pored logorske vatre, o postanku durmitorskog masiva, o njegovoj morfologiji, o vrstama i kvalitetama kamena, o kraškim pojavama, o ostacima iz glacijalnog doba i t. d.

Poneki, snažno impresionirani lijepim pejzažima, opisivali su ih i tražili da ih netko fotografira. Instruktori bi obično iskoristili ovo večernje sjedenje da upozore tečajce na pogriješke koje su tog dana počinjene. Oni su tražili da se u planini ne viče, da se ne odronjava kamenje, da se pojedinci ne odvajaju i ne zaostaju od glavnine i t. d.

I jutra su bila zanimljiva. Ponekad, tek što je dan zabijelio, dežurni starješina bi zvonom ili zviždajkom išao od šatora do šatora i budio drugove. Nakon jutarnje tišine, najednom se začuše riječi, vika, smijeh. Za pet časaka započela bi jutarnja gimnastika i trčanje kroz šumu. Jutra su bila svježija i čista. S jelovih grana i s vlatova trave trusili smo u trku kaplje rose koje su padale na naše glave, lica i noge. To je bio početak umivanja, koje bi zatim dovršili na Mlinskom potoku. Nakon toga bio bi doručak i priprema za odlazak u planinu ili na uspinjanje uz stijenu. Odlasci iz logora bili su uvijek bučni: dovikivanje, dozivi, užurbanost zakašnjelih, pozdravi onima koji ostaju i radost iščekivanja novih doživljaja. I tako su se nizali dani, dobri i radosni.

Iz dana u dan, nakon svakog novog uspona ili hoda, naša drugarska povezanost bila je sve dublja. Zajednički naponi, zajedničke radosti, ovisnost jednog o drugom u slučaju eventualne opasnosti u planini, zbližavali su nas i mi smo ubrzo osjećali jedni za druge drugarsku brigu i povezanost, kakovu se inače osjeti tek nakon dugog vremena zajedničkog života.

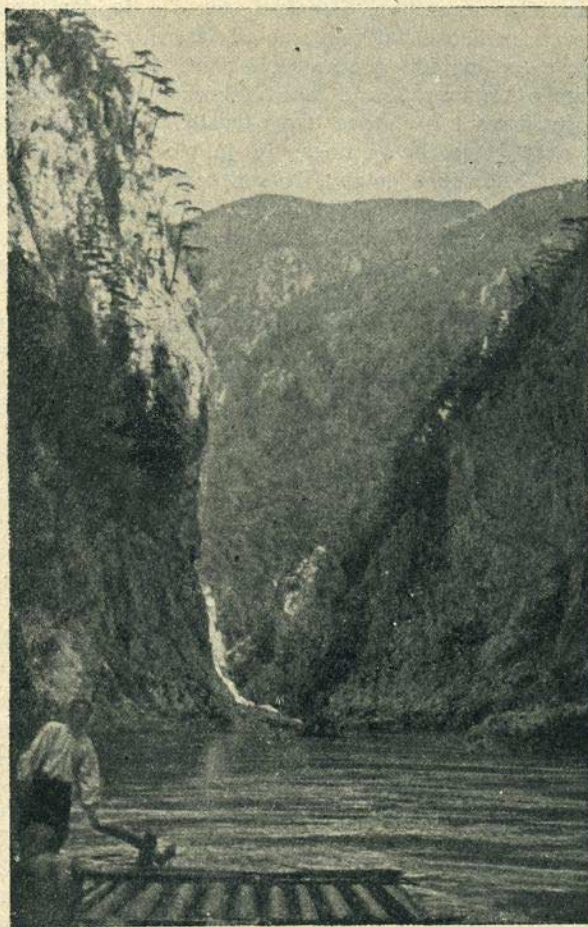
*

Tečaj je započeo s lakšim pješačkim hodovima radi sticanja kondicije i čvrstoće i radi privikavanja na klimatske okolnosti. Postepeno su hodovi bivali sve duži i naporniji, tečajci su očvrstnuli i s lakoćom podnosili i veća naprezanja, pa su se pojedine skupine vraćale ponekad u logor kasno u noći, nakon dugotrajnog pješačenja. Uporedo se vršilo i najosnovnije alpinističko obrazovanje tečajaca, teoretsko i praktičko.

Tečajci su u glavnim obrisima upoznali sve karakteristike Durmitora, planine koju mnogi nazivaju najljepšom planinom Jugoslavije. Obašli smo Zmijinj jezero (1.520 m), popeli se na Međed (2.280 m), Savin Kuk (2.312 m), Šljeme, Bandijernu (2.400 m) Bobotov Kuk (2.522 m); zatim smo se uspeli na Bezimeni vrh, prošli kroz Mliječni do, ispod Zubaca, Šarenih pasova, kroz dolinu Škrke s Velikim i Malim jezerom, preko Planinice, Međedeg dola i Ališnice; u više skupina pošlo se na kanjon Tare kod Čurovca (1.625 m). kao i na neke druge markantne točke durmitorskog masiva. Putevi su po Durmitoru većim dijelom dobro markirani, ali su se pojedine skupine radi vježbe i radi skraćivanja puta često kretale nemarkiranim stazama ili su se probijale kroz slobodni teren.

Hodajući po velikim površinama visoravni (1.300—1.700 m) na kojima pasu brojna stada ovaca i po kojima su rasuta sela i zaseoci, promatrajući silne riječne klisure što obrubljuju Taru, negdje do visine od 1.000—1.300 m, i uspinjući se na vrhove centralne skupine, koja se diže još oko 1.000 m iznad visinskih ravnica i pašnjaka, tečajci su upoznali velike razlike koje se pokazuju u podneblju i u vegetaciji, kao posljedica razlike u visini, formi i vrsti tla. Dok u dolini Tare nailazimo na tople i vlažno-zelene gajeve, gdje raste kadulja i gdje se čuju cikade — obično stanovnici blagih primorskih predjela — na centralnoj skupini Durmitora u visokim dolovima i karlicama nailazimo među sivim stijenjem na alpsku vegetaciju i na stada divokoza.

Visoke stijene centralne skupine Durmitora, što strše iz širokih, blago ustalasanih ravnica, nastale su prigodom pomicanja i snažnog sudara ogromnih ploča trijaskih sedimenata. Tektonski pokreti ovih masa bili su vrlo snažni, što pokazuju osobito smjerovi i struktura Prutaša i Šarenih pasova.

Drina

Ovi osnovni oblici Durmitora nastali tektonskim pokretom, mijenjali su svoj površinski izgled pod utjecajem vanjskih zbivanja u ledenom dobu, a izmjena površinskih oblika nastavila se i poslije djelovanjem kraške erozije, mehaničkim i kemijskim djelovanjem vode na poroznom vapnenačkom stijenju (Gušić, Cvijić i dr.).

I jezera na Durmitoru su glacijalnog porijekla. Ona se nalaze u dolinama negdašnjih ledenjaka, koje su zatvorene morenama, pa su nastale udubine u kojima se nakupila otopljena ledenjačka i oborinska voda.

*

Na području Durmitora i oko njega nastanjeni su pripadnici negdašnjih crnogorskih plemena Drobnjaka i Pivljana. Nije baš daleko vrijeme kad se o njima pisalo da žive strogo patrijarhalno i arhaično, u okviru plemenskog uređenja, kao polunomadski stočari. Mašta nekih pisaca htjela je od njih učiniti ratoborne i divlje ljude, koji jedni drugima otimlju stado, pucaju po pašnjacima i jure na svojim konjima po brdskim stazama. Opisivali su ih kao ljude koji rado ljenčare i planduju, bacaju kamenje u takmičenju i kofu se rvu na svečane dane, poznaju jedino drveno ralo i motiku, i vole epske pjesme.

Mi smo na durmitorskim pašnjacima vidjeli uredne i čiste farme za napredno uzgajanje i oplemenjivanje ovaca, uređaje za preradivanje mlijeka, vidjeli smo da se izgrađuju domovi, govorili su nam da će uskoro urediti mrijestilište pored Crnog jezera i t. d.

Ljudi iz durmitorskih sela i zaseoka su naši prijatelji. Razgovarali smo s njima o planini i o njenim putevima, pripovijedali su nam o borbi s Talijanima, Nijemcima i četnicima. Žene su nam donosile u logor svježije ovčje mlijeko. Uopće, u svakoj prilici su nam pomagali; kad bi nas noć zatekla negdje u šumi i kad nam je bilo teško pronaći put do logora, našao se netko od domaćih ljudi, koji poznaju svaku stazu i on bi nas izveo na put.

Ljudi iz durmitorskih sela bili su naši prijatelji; oni su to naročito pokazali svojom brigom i pomoći koju su nam pružili u nesretnom slučaju, što nam se dogodio 29. kolovoza pod stijenama Šljemena.

Kao i sve ostale dane i taj smo otpočeli bučno i vedro, nasmijani. Ali uvečer tog dana na naše duše je pala velika tuga i u logoru je zavlado neobična tišina, samo se šaputalo, nitko nije glasno govorio. I vatra kao da je te večeri bila manje sjajna i kao da je slabije plamsala.

Taj dan poslije podne poginuo je u stijeni Šljemena naš drug Josip Komen-Bebi.

Bio je pošao s još jednim drugom da pronade penjački smjer, na kojem su se trebali tečajci vježbati slijedećeg dana. Promatrajući stijenu odozdo, prije uspona, nije se moglo točno odrediti težinu penjanja i opasnosti koje su u stijeni bile sakrivene, pa je samo penjanje dovelo Komena i Pintarića, koji se s njim penjao, do nepredviđenih teškoća. Oni su međutim uporno i odlučno nastavili prodiranjem kroz stijenu, popeli se već do na 20—30 m ispod vrha i tu su naišli na jedan osobito težak prijelaz. Kod ponavljano pokušaja da savlada tu poteškoću Bebi se oskliznuo, počeo padati, uze je puklo... i pad je bio smrtonosan. Mrtvo tijelo palo je kao tamna mrlja na bjelinu snijega pod stijenom. Pintarića koji je ostao visjeti na stijeni, vezan o klinove, izvukli su na vrh stijene.

Drugi dan pošli smo da potražimo mrtvo tijelo i da ga prenesemo u Žabljak. Tužan je bio naš hod i crne bijahu naše misli, dok smo išli pod stijene Šljemena. Umjesto bodrih riječi i blistava smijeha s nama je bila šutnja. Čulo se samo muklo zvečanje klinova, kladiva i karabinera, što su ih drugovi nosili na sebi.

Nas petnaest išlo je nijemo i mirno.

Odsjekli smo drva za nosila. Traženje i izvlačenje mrtvog tijela iz stijene trajalo je cijeli dan.

U logor smo se vraćali noću. Ususret su nam došle Crnogorke. Odvojile su se od jedne skupine koja nas je čekala na putu i došle nam ususret da

nam posluže kao vodiči. Drugi dan, kad smo mrtvo tijelo prenosili u Žabljak, došli su mnogi mladići i muškarci iz sela i pomagali nam u ovom žalosnom poslu. Žene su koracale iza nosila.

Neka je starica pjevala naricaljku, jednu od onih kakove se već vjekovima pjevaju u ovom kraju.

Durmitor — Šljeme

Foto: Dr. M. Plotnikov

Nakon što smo posljednji puta pozdravili mrtvog Bebi-a, automobil je odvezao lijes, a mi smo se vratili u logor.

Tečaj se nastavio.

*

Nakon završenog tečaja na Durmitoru, otputovali smo u Konjic, pa na Boračka jezera. Ovdje su se nastavile vježbe u penjanju, a izvršen je i pohod kroz Prenj, obuhvativši Otiš i Zelenu Glavu (2.123 m).

Sa tečajcima su na logorovanju boravila dva snimatelja »Jadran-filma« iz Zagreba. Oni su snimali prizore iz života i rada tečajaca, njihove uspone i hodove, kao i lijepe durmitorske pejzaže.

I. glavna godišnja skupština Planinarskog saveza Hrvatske

U prostorijama S. D. »Naprijed« na Šalati održana je dne 27. XI. 1949. I. redovita glavna godišnja skupština P. S. H.

Potpredsjednik Saveza, drug Josip Mesarić, otvorio je skupštinu i pozdravio prisutne delegate Komiteta za fiskulturu, Glavnog odbora FISAH-a, Jedinstvenih sindikata i delegate svih planinarskih društava Hrvatske.

Na njegov prijedlog izabrani su u radno predsjedništvo drugovi Habdija Đuro iz Bjelovara, Mlač Drago iz Zagreba, Dr. Veranek Ivo iz Krapine, Ing. Sattler Zlatko iz Karlovca, Čakarun Tonka iz Splita i drug Vajs iz Siska. Na prijedlog druga Majtina izabran je u radno predsjedništvo drug Josip Mesarić.

U trećoj točki dnevnog reda podnio je referat (izvještaj) organizacioni tajnik P. S. H. drug Slavo Brezovečki slijedećim riječima:

Fiskulturne organizacije Jugoslavije postigle su u godini 1949. značajne uspjehe. U planinarskim, gimnastičkim, streljačkim i športskim savezima okupljeno je oko 600.000 fiskulturnika. Ovogodišnje masovne priredbe obuhvatile su više učesnika nego li u proteklim godinama. Tako je na pr. ove godine u proljetnom krosu sudjelovalo gotovo jedan milijun fiskulturnika, što predstavlja veći broj nego u proljetnom i jesenjem krosu zajedno prošle godine. Isto je tako sudjelovalo u Titovoj štafeti 605.564 trkača, što pokazuje veliku ljubav i povjerenje prema našem C. K. i drugu Titu. Ovo nam pokazuje da fiskultura postaje svakim danom sve ozbiljniji faktor u životu, odgoju, odmoru i rasonodi ljudi; da postaje sastavni dio napora u borbi za izgradnju socijalizma. Jugoslavenski športaši postigli su nove pobjede i rekorde, a u mnogobrojnim međunarodnim susretima doprinijeli su mnogo ugledu svoje socijalističke domovine. Upravo danas, kada se naše delegacije časno i uspješno bore na IV. zasjedanju O. U. N. i raskrinkavaju na svakom koraku ne samo imperijaliste, već i revizioniste marksizma-lenjinizma, bijes klevetnika nije mimoišao niti naše fiskulturnike koji sa svojim uspjesima mnogo pridonose utvrđivanju istine o Jugoslaviji.

Da planinarima naše zemlje nije svejedno što se zbiva u toj historijskoj borbi naših naroda oko izgradnje socijalizma u našoj zemlji, i ravnopravnih odnosa među demokratskim zemljama u svijetu, najbolje nam svjedoči njihovo oduševljenje kojim su prionuli uz veliko djelo širenja planinarstva u zemlji, kako bi našim radnim ljudima omogućili što bogatiji odmor i rasonodu, a ujedno pridonijeli i jačanju njihovog zdravlja, koje im je toliko potrebno za ispunjenje prve Titove Petoljetke.

Izvršni odbor P. S. H. imao je u svom radu niz poteškoća koje su vidno utjecale na rad Saveza. Odbor izabran na osnivačkoj skupštini nije bio dovoljno čvrst i potpuno dorastao izvršenju svih zadataka. Svi članovi odbora radili su na dobrovoljnoj bazi, a pošto su neki bili preopterećeni na svojim redovitim dužnostima, to nisu mogli izvršavati sve postavljene zadatke u Savezu. Tako se na pr. sam predsjednik Saveza dr. Branko Gušić zahvalio na svojoj dužnosti, jer je bio preopterećen kao generalni sekretar Jugoslavenske akademije u Zagrebu. Bilo je također i slučajeva nezalaganja u radu odbora, kao i primjera izvanrednog zalaganja u vršenju povjerenih dužnosti. Sve je to ukazivalo na nužnost, da se namjesti odgovarajući profesionalni kadar.

Uz pomoć Glavnog odbora FISAH-a riješeno je i to pitanje, tako da unatrag 2 mjeseca Savez radi sa dva profesionalna tajnika koji obavljaju glavne poslove Saveza.

Veza, suradnja i povezanost između Saveza i društava bila je većim dijelom čisto administrativno-tehničke naravi, te nije odgovarala stvarnim potrebama društva, što dokazuje činjenica, da su se na sjednicama Izvršnog odbora rješavali problemi koje je postavila već postojeća aktivnost društva na terenu.

Između dviju skupština osnovan je Planinarski savez Jugoslavije u Beogradu, koji je donio Statut P. S. J. što je mnogo pomoglo našem Savezu da se orijentira u daljnjem radu. Do danas su održana tri savjetovanja P. S. J. (na Durmitoru, Šar-planini i na Komni), te jedno savjetovanje sekretara svih republikanskih saveza u Beogradu. Na svim savjetovanjima sudjelovali su aktivno i predstavnici P. S. H. Naš je Savez do danas organizirao jedno savjetovanje u 1948. g. na Sljemenu. Ovo je savjetovanje bilo plodonosno, jer su uočeni mnogi nedostaci i donijeti mnogi konkretni zadaci, koji su koristili mladoj planinarskoj organizaciji. Veze Saveza sa višim rukovodstvom bile su pravilne, a isto tako sa savezima ostalih narodnih republika. Savez se međutim nije dovoljno povezao sa ostalim masovnim organizacijama, te je suradnja sa Glavnim odborom Saveza sindikata Hrvatske bila svedena uglavnom na tehničke probleme. Veliki je nedostatak u radu Saveza i nepovezanost sa Jugoslavenskom armijom, pogotovo kad znamo da je fiskultura u Jugoslaviji neobično razvijena i da je naša Armija naročito zainteresirana za razvitak našeg fiskulturnog pokreta uopće.

Do danas je na području NR Hrvatske formirano 18 planinarskih društava sa ukupno 17.400 članova, od čega otpada na Zagreb 12.500, Samobor 270, Krapinu 280, Ivanec 190, Varaždin 350, Križevce 55, Bjelovar 350, Osijek 180, Sl. Brod 350, Sisak 500, Jasku 70, Karlovac 740, Delnice 110, Rijeku 760, Šibenik 150, Kaštel Sućurac 86, Split 500 i Dubrovnik 70 članova. Ako usporedimo ovaj broj danas organiziranih planinara naprama 9.000 registriranih planinara na današnjem području NR Hrvatske u 1940. godini, onda ćemo uočiti činjenicu, da je interes i aktivnost u planinarstvu porasla gotovo za 100%. Nema sumnje da je to priličan uspjeh planinarske organizacije, koji nas međutim ne smije nikako zadovoljiti.

U odnosu na godinu 1948. najbolje rezultate u masovnosti dalo je društvo u Zagrebu, koje je u posljednjih 10 mjeseci poraslo za preko 10.000 novih članova. Ovaj uspjeh postiglo je društvo Zagreb uglavnom pravilnom suradnjom sa sindikatima i masovnim organizacijama i tako pokazalo put kojim treba krenuti. Tim primjerom pošla su i druga društva, osobito Krapina, Ivanec, Bjelovar, Brod, Split, Delnice i Varaždin. Najslabiji rad dalo je društvo u Križevcima, koje imade nakon 18 mjeseci postojanja svega 55 članova i to samo na papiru.

Ovo se omasovljenje planinarstva vršilo međutim neplanski, o čemu najbolje govore podaci o socijalnom sastavu članstva. Od ukupnog broja članova otpada na radnike 16,5%, na seljake 1%, na omladinu 44%, na pionirski podmladak 3% i na ostale 35,5%. Od ukupnog broja članstva upisano je 62% muškaraca i 38% žena. Do sada je najbolji socijalni sastav pokazalo društvo u Rijeci, Ivancu, Sisku, Krapini, Karlovcu i Delnicama, a najslabiji sastav imade Zagreb i Sl. Brod. Kako treba da se radi sa učenicima u privredi najbolje je pokazalo društvo u Varaždinu i Rijeci, a društvo u Karlovcu zabi-

lježilo je vanredne rezultate u radu sa pionirskim podmlatkom. Društvo u Splitu formiralo je 2 seoske planinarske grupe u Gornjem i Donjem Sitnu ispod Mosora. Ove su grupe sastavljene od seoske omladine, koja aktivno učestvuje u radu društva. Treba napomenuti da je rad naših planinarskih društava na selu vrlo slab, a da baš tamo postoje uslovi za razvoj planinarstva. Najbolji primjer dala nam je NR Makedonija, gdje postoji vrlo velika aktivnost među seljacima, koji žive učestvuju u radu planinarske organizacije i na dobrovoljnoj bazi pomažu graditi planinarske kuće.

P. S. H. posvetio je priličnu pažnju sadržaju rada i odgajanju planinara unutar društava. Naša planinarska društva nisu mjesta u kojima se omladina bavi planinarstvom ili alpinizmom samo radi osvajanja vrhova ili planinskih stijena, već su postala središta u kojima se naša omladina svestrano školuje i odgaja. Na stručnim predavanjima, seminarima, pohodima, izletima, kursevima, školama i ostalim priredbama u cjelokupnom životu i radu u društvu, nastojalo se kod planinara razvijati i ojačati dobre tjelesne i moralne osobine, razvijati ljubav prema socijalističkoj zemlji, slobodi i nezavisnosti. Nastoji se izgraditi lik uzornog fiskulturnika, podići njegovu svijest da u svom poslu bude najbolji borac za ispunjenje plana, udarnik u radu i dobar đak u školi.

Da bi se to postiglo bilo je unutar društava organizirano samo u toku 1949. godine 83 predavanja sa 39 filmova. U društvu Zagreb bio je održan jedan seminar za osnovno poznavanje planinarstva. Na poziv bratskih narodnih republika bile su pozvane kao gosti birane ekipe iz naše republike. Tako na pr. jedna od 6 učesnika u partizanskom maršu kroz Bosnu i Crnu Goru tragom V. ofanzive. Na pohodu kroz Homoljske planine u NR Srbiji učestvovalo je 5 naših planinara, a isto tako je još 5 naših članova pohodilo planine NR Bosne i Hercegovine, na poziv toga Saveza.

Kvalitetnom razvoju naših kadrova posvetila se također dovoljna pažnja. U tu je svrhu priredio P. S. J. u 1948. godini jedan planinarsko-alpinistički tečaj ljeti u Sloveniji i jedan zimski alpinistički tečaj pod rukovodstvom kadrova iz naše Republike. P. S. H. priredio je u zimi 1948. zimski alpinistički tečaj na kome je učestvovalo 9 učesnika, a u planinarskoj školi na Velebitu sudjelovalo je 12 kursista iz NR Hrvatske (Zagreb 4, Ivanec 1, Samobor 1, Varaždin 1, Bjelovar 1, Karlovac 1, Rijeka 1, Split 1 i Šibenik 1), te 4 polaznika iz ostalih narodnih republika. U ovoj su se školi osposobili prvi planinarski instruktori u našoj republici.

Unutar društava bili su organizirani tečajevi i pohodi kvalitetnih planinara i vrhunskih planinara (alpinista). Tu treba pohvaliti samoinicijativu društva Zagreb, koje je održalo jedan pohod alpinista u NR Bosnu i Hercegovinu i jedan alpinistički tečaj sa 30 učesnika. Društvo Rijeka organiziralo je jedan pohod na Durmitor sa 30 učesnika, 2 alpinistička tečaja za početnike. Ova su društva pošla putem sistematskog uzdizanja vrhunskih planinara alpinista. To se pokazalo potrebno, jer je poznato da vrhunskim kadrovima treba posvetiti dugogodišnju pozornost.

Sa ovih tečajeva dobili smo vrijedne rezultate, a također i korisna iskustva. Vidjelo se, da su pripreme i organizacija tečajeva, izvršavani neposredno pred sam početak kurseva, imali za posljedicu površnost rada i prema tome daleko slabije rezultate nego bi ih imali, da su ove škole bile solidno i na vrijeme pripremane. Ponovno vidimo, da nam neplanski rad donosi štetu

vlastitom krivnjom. U buduću treba pravovremeno predvidjeti i osigurati sva tehnička i materijalna sredstva, te unaprijed za cijelu godinu osigurati polaznike tečajeva i škola, a sva društva treba upoznati sa programom rada dotičnog tečaja, kako bi ona mogla izvršiti pravilno odabiranje svojih polaznika.

Kod svih tečajeva i škola najveću nam pomoć daje Komitet za fiskulturu NR Hrvatske.

U stručnom planinarskom radu nije se do danas osjetila aktivnost u pogledu fiskulturne svestranosti, što je također slabost u radu Saveza. Ova će se slabost otkloniti sistematskim sprovođenjem takmičenja za značku fiskulturika unutar svih naših društava, sekcija i grupa.

Prema dobivenim podacima naša su društva u toku 1949. godine pokazala veoma veliku aktivnost. Bilo je priređeno 3440 raznih izleta i pohoda u bliže i udaljenije krajeve naše narodne republike i ostalih bratskih republika, sa ukupno 24.127 učesnika. Ovdje nisu registrirani mnogobrojni pojedinačni izleti, kojih je također bio velik broj.

Dosta slaba evidencija izleta pokazuje nam, da se ne vodi dovoljno brige o svim izletima, o rukovođenju tim izletima i njihovom sadržaju.

U Titovoj štafeti istakla su se društva Samobor i Karlovac.

Dan Planinara NR Hrvatske održan je u mjesecu listopadu. Kod toga su se istakla sva društva osim Zagreba i Križevaca. Ukupno je sudjelovalo u ovoj manifestaciji 13.500 planinara, što prema prošlogodišnjem broju od 12.000 učesnika ne pokazuje veliku razliku i ne zadovoljava, premda je obaveza od 10.000 premašena.

U ovoj je godini naš Savez počeo izdavačkom djelatnošću. Od mjeseca siječnja izdaje se redovito mjesečnik »Naše planine«, kao stručni i informativni organ Planinarskog saveza Hrvatske. List je tehnički dotjeran, dok je sadržaj raznolik i obuhvaća svestranost planinarske djelatnosti. Našoj reviji fali međutim šira suradnja u vidu stručnih članaka iz područja prirodnih nauka i članaka idejnog karaktera.

U štampi se nalazi pregledna plastična karta Samoborskog Gorja u više boja, koja će izaći do konca godine 1949. Druge izdavačke djelatnosti nije bilo, a mislimo da bi društva morala kod iste sudjelovati.

Do danas još uvijek nije sreden unutar društava planski rad na izvađanju markacija i popravku planinarskih puteva i staza. Glavna krivnja leži na Komisiji za markacije kod P. S. H., koja nije bila pravilno rukovodena i sređena. Zbog ovoga su društva radila prema svojim mogućnostima i vlastitom iskustvu. U tome radu naročito su se istakla društva u Zagrebu i Splitu. Osim ovih društava imali su znatnih uspjeha društva Ivanec, Krapina i Sisak. Tokom 1949. godine obnovljeno je ukupno 545 km puteva i staza. Za sprovođenje markacija omogućio je P. S. H. nabavku kritičnog materijala. Da bi ubuduće rad na markaciji bio planski i solidan, društva će sprovesti urednu registraciju svih postojećih puteva na svom području i sprovesti plan obnove i popravaka tih puteva. Ovaj rad treba izvršiti savjesno, točno i jedinstveno, prema stručnim uputama Komisije za markaciju kod P. S. H. Sva će društva poduzeti potrebne korake kod organa narodne vlasti za zaštitu puteva i uređaja, kao i za zaštitu prirodnih vrijednosti i rijetkosti uopće.

U svim našim društvima razvijena je visoka svijest kolektivnog socijalističkog rada u odnosu na različite zadatke društva. Naša društva u Rijeci, Šibeniku, Splitu, Kaštel Sućurcu, Dubrovniku i još neka, prišla su u pomoć

Prodor Velike Paklenice

Foto: E. Rokoš

narodnoj vlasti kod pošumljivanja golog krša. Tako je na pr. društvo u Splitu dalo ove godine 1192 dobrovoljna radna sata na pošumljivanju goleti na Mosoru.

U ovom kratkom razdoblju, između dvije skupštine, mnogo se uradilo i na izgradnji planinarskih kuća i skloništa. Tu su društva preuzela inicijativu u svoje ruke, dok P. S. H. praktično koordinira problematiku izgradnje pojedinih objekata sa odgovarajućim ustanovama, koje aktivno pomažu rad društava na izgradnji planinarskih kuća, domova i skloništa. Kod ovoga pruža veliku materijalnu pomoć Glavni odbor Saveza sindikata Hrvatske, Komitet za fiskulturu FNRJ, Komitet za fiskulturu NR Hrvatske, organi narodne vlasti i ostale ustanove. Danas imademo na području NR Hrvatske ukupno 20 planinarskih kuća. Od toga je broja otvoreno 10 kuća i to: Sljeme i Glavica kraj Zagreba, Oštrc, Smerovišće, Palačnik i Lipovački dom kraj Samobora, Petehovac kraj Delnica, Lisina kraj Rijeke, Vinogorje kod Sl. Broda i Kalnik kraj Križevaca.

U izgradnji, odnosno u obnovi, nalazi se slijedećih 10 kuća: Ivančica kraj Ivanca, Strahinšćica kraj Krapine, Ravna Gora kraj Varaždina, Bilo Gora kraj Bjelovara, Jankovac kraj Osijeka, Snježnik i Platak kraj Rijeke, Mosor kraj Splita i 2 kuće na Orjenu kraj Dubrovnika.

Sva zainteresirana društva pokazala su upravo primjernu samoinicijativu, snalazljivost i ljubav prema izgradnji ovih objekata. U mnogobrojnim dobrovoljnim akcijama društava oko izgradnje ovih objekata dano je ukupno 25.598 radnih sati. Od ostalih objekata izgradilo je društvo u Sisku piramidu.

Iz ovog se pregleda jasno vidi, da je radni elan naših planinara u društvima neobično velik. Izgradnja i osposobljavanje svake pojedine kuće znači jednu radnu pobjedu u okviru općih napora naših naroda u izgradnji socijalizma u našoj zemlji. To je ujedno dostojan odgovor naših planinara klevetnicima i neprijateljima svakog napretka našeg naroda boljoj i ljepšoj budućnosti.

Ovaj radni elan i polet u izgradnji neophodno potrebnih objekata treba i dalje razvijati, a pri tom treba uvijek voditi brigu da ta izgradnja bude odgovarala stvarnim potrebama naroda, koji živi u blizini industrijskih centara ili većim radnim kolektivima, kako bi svoje slobodno vrijeme i odmor mogao što udobnije i bogatije koristiti.

Kroz godinu 1949. primio je ovaj Savez od Komiteta za fiskulturu NR Hrvatske i Glavnog odbora FISAH-a 5.261 komad raznih rekvizita, koji su podijeljeni po društvima na terenu prema njihovim stvarnim potrebama.

Rekvizita se proizvodi svake godine sve više; tako je u ovoj godini primljeno 4000 komada rekvizita više od prošle godine, što nam dokazuje, da naš Petogodišnji plan vodi ozbiljna računa o pravilnom razvoju fiskulturnog pokreta. Ako znademo da kvalitet našeg planinarstva nije na naročitoj visini, izuzevši manji broj alpinista, postojeći kritični rekviziti mogli bi, uz najpravičniju raspodjelu, zadovoljiti stvarne potrebe pojedinaca koji se bave kvalitetnijim planinarstvom. Osobito je potrebno skrenuti pažnju društvima, da vode brigu o čuvanju kritičnih rekvizita, jer se time na rekvizitima mnogo uštedi.

Svi članovi društava obuhvaćeni u Planinarskom savezu Hrvatske, odnosno u Planinarskom savezu Jugoslavije, uživaju pogodnosti u svim planinarskim kućama u FNRJ, a isto tako uživaju pogodnosti kod putovanja željeznicom. Primjećeno je međutim, da se povlastice na željeznici često zlo-

upotrebljavaju. Bilo je članova društava, koji su se upisali jedino iz razloga, da se mogu što jeftinije baviti svojim špekulantskim poslovima. Planinarska će organizacija svim sredstvima suzbiti ove elemente, koji se rado uvlače u Fiskulturne organizacije da koriste razne pogodnosti, koje osigurava narodna vlast fiskulturnicima.

Na kraju je drug Brezovečki zamolio Glavnu godišnju skupštinu, da ovaj izvještaj primi i da ga kroz diskusiju podvrgne konstruktivnoj kritici, kako bi se potpuno otklonili nedostaci, slabosti i griješke u radu Saveza, a dobar rad razvio do one visine, koja će zadovoljiti stvarne potrebe naših planinara i čime će P. S. H. uspješno izvršavati zadatke, koje pred njega postavlja naš narod, narodna vlast i Partija na čelu sa drugom Titom.

U izvještaju o financijsko-materijalnom poslovanju Saveza podvukao je drug Janko Zupanc zadatke planskog gospodarenja i način financiranja Saveza. Financijsko-materijalno poslovanje P. S. H. bazira se na budžetu, kojega odobrava Komitet za fiskulturu NR Hrvatske i otvara ga putem FISAH-a. Ovaj budžet osigurava potrebna financijska sredstva za organizacijski, administrativni i stručni rad našeg Saveza, a investiciona sredstva za izgradnju i obnovu planinarskih objekata nisu obuhvaćena njime.

Prihodi P. S. H. su 10% doprinos od članarine, od koje 5% ide u korist P. S. J. i prihodi od preplate na časopis »Naše planine«.

Primjećeno je, da je ostvarenje našeg budžeta znatno pojačano, nakon učvršćenja Sekretarijata P. S. H.

Za izgradnju i obnovu planinarskih kuća odobrio je ove godine Glavni odbor sindikata Hrvatske svotu od Din 1,670.000.—, a Planinarski savez Jugoslavije omogućio je, dotacijom od Din 50.000.—, obnovu kuće na Vrbanji pod Orjenom.

Nakon izvještaja o rekvizitima i teškoćama rada ove referade pozvao je drug Zupanc delegate, da se objektivnom i konstruktivnom kritikom osvrnu na njegov izvještaj.

Nakon kraćeg odmora otvorio je drug J. Mesarić diskusiju po referatima. Diskusija je uglavnom bila veoma konstruktivna i na primjernoj visini, a tretirala je pitanja masovnosti, propagande, rada na selu i naročito idejnost u radu planinarske organizacije. Među ostalim je u diskusiji drug Vlado Blašković naglasio, da su neka društva počela organizirati ideološko-političke kurseve unutar samih društava, što je sasvim pogrešno, kad su ovi kursevi zadatak drugih ustanova. Mi idejnost možemo uspješno provodati putem »Dana planinara«, »Titove štafete«, kao važnog momenta u narodno-socijalističkom životu, zatim »Partizanskim marševima« i uopće, da naši izleti i ture imaju pravi sadržaj. Delegat iz Bjelovara drug Habdija istaknuo je potrebu povezanosti sa Jugoslavenskom armijom i nedostatke u našem dosadašnjem radu u tom smjeru.

Delegat FISAH-a drug Blaži osvrnuo se na čitavu diskusiju ove skupštine, ocjenio je valjanom i ukazao na načine, kako ostali fiskulturnici provode idejnost u svom radu.

Na kraju je, na prijedlog kandidacione komisije, izabran novi izvršni odbor P. S. H. sa drugovima Mirkom Prebegom, Josipom Mesarićem i Dr. Zlatkom Majtinom na čelu. Također su u odbor izabrani sljedeći drugovi: Slavo Brezovečki, Viktor Šetina, Zlata Halmi, Janko Zupanc, Dr. Milan Bičanić, Petar Lučić-Roki, Krešo Mihaljević, Vlado Majorinc, Dragan Novak i Cvjetko Mihaljević. U nadzorni odbor su izabrani drugovi Dragutin Mlačić i Pero Šafarik.

Nakon što je drug Slavo Brezovečki pročitao plan rada za slijedeću radnu godinu, pohvalio je drug Majtin, u ime izvršnog odbora, društva u Karlovcu, Samoboru i Dubrovniku.

Na kraju skupštine primljen je prijedlog druga Mesarića, da se FISAH-u i Komitetu za fiskulturu upute pozdravni brzojavi.

Drug Mesarić je nadalje zamolio delegate, da iskustva sa današnje skupštine primjene u svojim društvima i da se njihov rad u buduće odvija u smjeru težnja iskazanih tokom diskusije. Kulturno-političko uzdizanje moramo postaviti kao smjernicu rada u svim društvima. Nakon uputa druga Šetine o programu Savjetovanja na Sljemenu, drug Mesarić je još jednom pozdravio delegate i zaključio skupštinu.

Knjige i časopisi

GEOLOŠKI VJESNIK

Geološko-rudarski institut Ministarstva industrije i rudarstva NR Hrvatske izdao je prvi svezak svog časopisa »Geološki vjesnik« — godina 1947.

U uvodnom članku pod naslovom »Historijat geološko-rudarskog instituta u Zagrebu« prikazan je ukratko rad na geološkim i paleontološkim istraživanjima, što se u Hrvatskoj vrše već preko 100 godina, a koja dijeli u dva vremenska razdoblja osnutak Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i Sveučilišta (1866.—1872.).

U prvom periodu do osnutka Jugoslavenske akademije geološka i paleontološka istraživanja vršili su pretežno austrijski geolozi, zatim neki mađarski (područje Srijema i sjeverne Hrvatske) i neki talijanski geolozi (područje Istre i Dalmacije).

Prvi temelji našoj naučnoj geologiji postavljeni su dolaskom Gjura Pilara u Zagreb godine 1870., gdje je postao sveučilišnim profesorom, proveo neka istraživanja u Hrvatskoj i započeo snimanjem geološke karte Medvednice. Pored bavljenja najzamršenijim problemima geologije, radio je također na području paleontologije, sa kojeg je područja poznata njegova radnja »Flora fossilis Susedana«. Nakon njegove smrti god. 1893. preuzimlje katedru geologije i paleontologije na Sveučilištu u Zagrebu Dr. Gorjanović, koji postaje prvim ravnateljem Odjela za geologiju i paleontologiju Narodnog muzeja. Godine 1894. izlazi njegova velika rasprava o geologiji Samoborske gore. Nakon što je okupio mlade stručnjake F. Kocha, M. Salopeka, F. Šukljea i J. Poljaka započinje opsežnim radom na geološkom snimanju Hrvatske. Kao treći stariji predstavnik paleontološke nauke u Hrvatskoj javlja se S. Brusina sa svojom »Građom za neogensku malakologiju«. Klasični radovi ove trojice stručnjaka mogu se mjeriti sa radnjama, koje su tada objavljene u svjetskoj znanstvenoj literaturi.

Gorjanović je u početku radio na snimanju karata naših krajeva, a izdao je tek nakon teške borbe sa geološkim zavodom u Budimpešti.

God. 1908. osnovano je »Geološko povjerenstvo za Hrvatsku i Slavoniju«, što je predstavljalo zapravo prvi početak sadanjeg Geološko-rudarskog instituta. Godine 1911. izlazi prvi svezak glasila Povjerenstva »Vijesti geološkog povjerenstva«, dok je zadnji, šesti svezak, izašao g. 1916. Nakon sloma Austro-

Ugarske osnovan je Geološki zavod u Zagrebu kao nastavak Geološkog povjerenstva, koje je bilo ukinuto. Ovaj je zavod publicirao rezultate naučnih istraživanja u »Vijestima geološkog zavoda«, koje su izašle u 3 broja i to za god. 1925/26., 1927/28. i 1929.

Kada je institut g. 1931. ukinut i prenesen u Beograd, glasilo je obustavljeno. Osnutkom Banovine Hrvatske osnovan je ponovno Geološki zavod u Zagrebu sa zadatkom gajenja strogo znanstvene geologije. Nastupom okupacije rad zavoda bio je gotovo onemogućen.

Nakon Oslobođenja nastavio je Geološki zavod radom. Zbog planskog razvoja privrede i velikih potreba praktične naravi, koje su bile stavljene pred geološku nauku, temeljito je reorganiziran i od svibnja 1947. godine naziva se »Geološko-rudarski institut Ministarstva industrije i rudarstva«, sa slijedećim zadacima:

Naučno-praktična istraživanja i pronalaženja rudnih, industrijskih i ostalih ekonomski važnih sirovina, građevinskog materijala, mineralnih i industrijskih voda;

kontrola svih istražnih radova, prikupljanje i sređivanje svih objavljenih i neobjavljenih podataka, koji se odnose na naše mineralno blago;

evidencija cjelokupnog mineralnog blaga NR Hrvatske, voda i građevinskog materijala;

obavljanje svih geoloških radova na području primijenjene geologije, nadalje geofizike i geokemije, koji su radovi potrebni za razvitak našeg saobraćaja, poljoprivrede, industrijskih poduzeća i ostalih ustanova;

proučavanje i laboratorijsko ispitivanje kaustobiolita, minerala, industrijskih i kemijskih sirovina, građevinskog materijala i voda, radi upoznavanja sastava i mogućnosti njihovog racionalnog iskorišćavanja;

izdavanje detaljnih i preglednih geoloških, rudarskih i ostalih karata raznih mjerila;

objavljivanje naučnih i naučno-praktičnih radova u vezi sa gore spomenutim istraživanjima;

prikupljanje, proučavanje i sređivanje mineraloškog, petrografskog i paleontološkog materijala, mineralnog i građevinskog materijala radi dokumentacije tih radova.

Sadržaj ovog sveska je slijedeći:

IZVJEŠTAJI — Herak dr. Milan: Prilog stratigrafskom raščlanjivanju mezozojskih naslaga jugozapadnog dijela Zumberačke gore, Takšić prof. Antun: O ugljenonim naslagama na sjeverozapadnim padinama Kalničke gore.

RASPRAVE — Herak dr. Milan: Starost i sistematske značajke špiljskog medvjeda Hrvatske. Kochansky dr. Vanda: Eocenski koralji i hidrozoj Dubrave i Ostrovice u Dalmaciji, Margetić prof. Marko: Tektonski poremećaji kao temelj postanka krških polja Srednje Dalmacije, Mihočić dr. Stanko: Mineralne vode pohorskog područja, Poljak dr. Josip: O zaleđenju Velebita, Šuklje dr. Fran: Geološke bilješke o Bilo Gori i Werfenske naslage Zrmanje, Tajder dr. Miroslav: Albitiski dolerit iz Nakop-potoka u Požeškoj gori i Problem pojave kremena u olivinskom bazaltu kod Kutjeva, Takšić prof. Antun: Prinos poznavanju prapora istočne Hrvatske i Prinos poznavanju gornjokarbonske flore Golice (Kara-vanke).

SAVJETOVANJE PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE

održano je na Sljemeni dne 28. i 29. XI. 1949., a prisustvovali su delegati svih planinarskih društava NR Hrvatske, osim Rijeke. Nakon referata i veoma žive diskusije doneseni su zaključci u vezi masovnosti, socijalnog sastava članstva, dobrovoljnih radova, održavanja tečajeva i seminara, održavanja predavanja, u vezi markacija i održavanja puteva, značke fiskulturnika, broja izleta i izletnika, te održavanja veze sa selom.

SPELEOLOŠKA SEKCIJA

Jedna od najnovijih sekcija Planinarskog društva Zagreb je Speleološka ili Špiljarska sekcija. Slična sekcija nije do danas osnovana ni u jednom planinarskom društvu u Jugoslaviji, pa je to prema tome jedan novum.

Na prijedlog jednog člana, koji se bavi niz godina špiljarstvom, osnovana je 15. XI. 1949. Speleološka sekcija, u koju je odmah pristupilo 28 članova. Cilj sekcije je čisto naučnog karaktera, t. j. da istraži naše špilje ili pećine, kojih ima veliki broj. U prvom redu da se svaka špilja opiše, načini nacrt u tlocrtu i presjeku, da se točno izmjeri, da se prekapanjem ustanovi ima li u njoj fosilnih ostataka čovjeka i njegovih suvremenika, te predmeta koje je čovjek rabio; nadalje da istraži njezinu sadašnju faunu. Osim toga sekcija će propagirati zaštitu prirodnih spomenika, a naročito paziti da se ne uništavaju ili nagrđuju ukrasi naših špilja.

Sekcija je dobila na poklon od druga Redenšeka bogatu kartoteku špilja Jugoslavije u kojoj je pobi-

lježeno nekoliko tisuća špilja, a koja će se dalje popunjavati.

Pročelnikom sekcije izabran je Vlado Redenšek, a tajnikom Slavko Marjanac. U odbor su ušli prof. Mirko Markulin, Vjenceslav Jurić, a u savjetodavni odbor Ing. Frane Baučić. Odmah je izrađen Plan rada. Tako bi trebalo još u godini 1949. istražiti tri špilje u okolini Gračaca, održati bar jedno predavanje o špiljama, nabaviti potreban inventar i učiniti predradnje za uređenje Vetrnice. U 1950. g. ima se istražiti 33 špilje i 3 ponora u Lici, urediti i učiniti prohodnom Vetrnicu, održati stručna predavanja o špiljama i predavanje o zaštiti prirodnih spomenika, organizirati tri masovna izleta u istražene špilje i konačno urediti kartoteku špilja Hrvatske. Početne poteškoće su velike, jer se tek moraju nabavljati razna pomagala i instrumenti, koji su kod rada neophodno potrebni. Osim toga nema prostora u kojima bi sekcija mogla nesmetano raditi i gdje bi se članovima mogla održavati prigodna i stručna predavanja o speleologiji; te diskutirati o problemima ove sekcije. Budući da u Hrvatskoj ima oko 600 neistraženih špilja, imat ćemo široko polje rada.

S. M.

SKIJAŠKA SEKCIJA PLANINARSKOG DRUŠTVA SAMOBOR

održala je dne 22. I. o. g. prije podne društveno-propagandno natjecanje u spustu od piramide na Tepcu preko Anindola na Glavni trg u Samoboru u duljini oko 2,5 km. Sudjelovalo je 12 članova, 3 članice, 2 omladinca i 1 omladinka. Od članova najbolje vrijeme postigli su: Harazdi I., Škiljan II., Mahović III., pa Vuko-

vić, Noršić, Žibrat, Medved, Čebušnik, Kincl i Tenk.

Poslije podne održano je trčanje na pruži: Tepec-Cerje-Tepec-Anindol-Glavni trg u duljini oko 6 km. Sudjelovala su 3 omladinca i 12 članova. Prvi je stigao Škiljan za 16,27, a zatim Žibrat, Noršić, Medved M., Tenk, Vuković, Kincl, Raček, Medved F., Gaberc, Podobnik i Pinculić. Od omladinaca je prvi Vugrin za 17,57, Maznik i Burić.

Zatim je održano natjecanje na ručnim saonicama za omladince na pruži od 1 km. Sa vremenom od 1,48 postigla su tri omladinca prvo mjesto: Medved G., Mogulić M. i Škiljan N. Ukupno je došlo na cilj 14 omladinaca.

Konačno je održano još i propagandno skijaško natjecanje u spustu na 1 km kroz Anindol u kojem je sudjelovalo 5 omladinaca, 15 članova i 4 starija člana. Rezultati su: omladinci prvi Vugrin, pa Burić i Maznik, od članova prvi Škiljan, Tenk i Vuković (sva trojica za 1,35 min.), pa Gaberc, Noršić, Medved i drugi, dok od starijih članova je prvi Novaković, zatim Sudnik, Strmoli i Kokman.

Organizacija sviju natjecanja bila je dobra, snježne prilike vrlo dobre (temperatura —8 C., visina snijega 25 cm), a gledalaca je duž čitave pruge bilo nekoliko stotina. Nastupilo je ukupno 76 natjecatelja.

I. S.

Tehnički opisi prvenstvenih penjačkih uspona

*članova Alpinističkog odsjeka Planinarskog društva Zagreb
u Velebitu, Kozjaku, Durmitoru, Prenju, Magliću, Volujku i Bioču*
(Nastavak)

MAGLIĆ — 2387 m

Planinsko bilo koje se proteže u smjeru sjever—jug sačinjava okosnicu na koju se nadovezuju sa svih strana razdrte stijene i grebeni manje ili više penjački interesantne. Svuda između grebena je moguć lagani prijelaz jarugama ili travnatim rasipanim strminama. Samo dio stijena koji se prostire na sjeverozapad od glavnog vrha dobiva penjački karakter i vrijednost. Obrubljen je sjeveroistočnim i zapadnim grebenom. Pristup pod taj dio najbolji je od sela Suha na Sutjesci. Starim austrijskim putem 1 sat uz Suški potok, i zatim lijevo serpentinama (neupotrebljavan zarastao put) na greben (Tunjemir). Po grebenu kroz šumu na prostrane livade (pogled na stijene i voda) 4 sata od Suhe.

I. Sjeveroistočni greben

je izraziti kameni masiv odvojen od glavnog vrha sa usjeklinom u kojoj se nalazi maleni šiljati toranj. Od izvora lijevo u usponu prema usjeklini (klevovina i točila — 1 sat). Ulaz u treću glavu Maglića kod široke jaruge. Desnim rebrom po pukotini do prostrane udubine iz koje lijevo u stepeničasti kameni blok, preko kojega (izvanredno teško, klin) na usku policu. Desno gore po laganom terenu na greben i njime na vrh. Silaz u usjeklinu po žlijebu. Toranj zaobići sa desne strane. Laganim terenom u žlijeb sa glatkim stranama. Po žlijebu do kraja i zatim desno raspucanim pločama na greben.

Grebenom pokraj duboke pukotine (snijeg) na drugi vrh Maglića. Lako na glavni vrh.

Prvi penjači: Zgaga Mirko i Matković Boris 4. VIII. 1949. Visinska razlika uspona: cca 400 m, trajanje uspona 3 sata. Teškoća: ulazni dio vrlo teško (4), inače srednje teško (2).

II. Sjeverozapadna stijena

a) Desna jaruga. Stijena je rascijepljena sa dvije jaruge, koje se u donjem dijelu spajaju. Po rasipanim skokovima u desnu jarugu kojom vodi smjer na izrazitu usjeklinu (mjestimice teško). Izlaz na usjeklinu srednjom kosom pukotinom (teško). Iz usjekline lijevo u strme glatke ploče po kojima 25 m vrlo teško na drugi vrh.

Prvi penjač: Gropuzzo Ivo 1947. Visina stijene 180 m, trajanje uspona 2 sata, teškoća: teško (3), izlaz vrlo težak (4).

Tim smjerom izvršen je prvenstveni silaz 4. VIII. 1949. Gropuzzo Ivo i Kučan Nino.

b) Centralni smjer vodi sa desne strane najnižeg izdanka stijene na rebro do polovice stijene i odatle desno u drugu jarugu i izravno na vrh. 20 metara nad najnižim izdankom lijevog boka izrazitog rebra vodi obrasla gredina lijevo u plitki žlijeb. Teško po njemu do završnog prevjesa. Preko prevjesa (izvanredno teško, klinovi i zamke) na rebro. Rebrum 120 metara pod prevjesnu stijenu (Δ). Priječenje desno u jarugu. Po izrazitom strmom kaminu dok se ne proširi i prijelaz na desni bok po pukotini. Pukotinom (izvanredno teško) i eksponiranim glatkim pločama na drugi vrh.

Prvi penjači: Gropuzzo Ivo i Kučan Nino 4. VIII. 1949. Visina stijene 280 m, trajanje uspona 4 sata. Teškoća: vrlo teško (4).

III. Zapadni greben

Izraziti nazubljeni greben koji vodi na glavni vrh Maglića. Ulaz u lijevi bok nešto iznad najnižeg izdanka grebena. Zatrpanim kaminom na sedlo i dolje (prema jugu). Preko raspucanih ploča i uskog žlijeba desno na rebro, koje zatvara prostranu jarugu. Žlijebom na sedlo sa kojega lijevo na rub grebena. Grebenom pod crveni toranj, kojega zaobići sa lijeve strane, i prvim žlijebom gore pod slijedeći glatki toranj sa pukotinama. Desnim krajem na greben (Δ). Oštrim rubom do crvene jaruge i dalje po zupcima. 20 m strmo silaz u usjeklinu, i žlijebom na slijedeći rub (Δ), sa kojega desno dolje na crveni pijesak. Bijelim pločama do ruba, kojega zaobići lijevo, i po trećem kaminu natrag na greben, i po njemu na travnato sedlo. Odatle ravno grebenom na rub.

Prvi penjači: Mihaljević Krešo i Rakoš Edvin 4. VIII. 1949. Trajanje uspona: 4 sata, visinska razlika cca 500 m. Teškoća: teško (3).

VOLUJAK — 2332 m

Planinski masiv protegnut u smjeru sjeverozapad—jugoistok iznad Suških potoka od Vratara na Sutjesci do Trnovačkog jezera. Planinsko bilo je u centralnom dijelu jedinstveno, a kod sedla Studenci grana se prema istoku u dva grebena: Vlasulju i Vilište i Trnovački Durmitor. Sa cijelog bila ruše se isprekidane strme i strahovito lomljive stijene 200 do 300 m

visine većim dijelom neprolazne i nezanimljive. Prema Sutjesci ruši se Volujački masiv u obraslim kamenim gromadama i grebenima. Vlasulja stvara prema sjeveru vrlo lijepu glatku i strmu stijenu kao i Trnovački Durmitor, čija je sjeverozapadna stijena amfiteatralno povezana sa Trnovačkim vrhom 150—200 m visokim raščlanjenim stijenama.

Penjač

I. Sjeverni greben Trnovačkog Vrh

Od sela Suha na Sutjesci 5 sati kroz Suški potok na Trnovačko jezero. Sa jezera lijevo od puta preko Šarene Lastve na točilo pod Trnovačkim Vrhom. Lijevo zaobilazeći obraslu stijenu u luk u amfiteatar (2 sata od jezera). Po sipivom terenu u desno do crvenog kamenja. Uskim žlijebovima na greben i po njemu na vrh.

Prvi penjači: Rakoš Edvin i Zgaga Mirko 7. VIII. 1949. Trajanje uspona 1 sat, visina stijene 120 m, teškoća: srednje teško (2).

(Nastavak slijedi.)